

Załącznik do uchwały nr 100/1276/08 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 30 grudnia 2008 r.

**REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2007-2013**

WYTYCZNE OGÓLNE

**dotyczące przygotowania
Studiów Wykonalności
dla projektów ubiegających się o dofinansowanie
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Kujawsko-Pomorskiego
na lata 2007-2013**

Toruń, grudzień 2008

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
WYKAZ ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW	4
I. STRESZCZENIE STUDIUM	6
II. WYKONALNOŚĆ TECHNICZNA PROJEKTU.....	7
II.1. TYTUŁ I DEFINICJA PROJEKTU	7
II.2. BENEFICJENT PROJEKTU	7
II.3. OPIS LOKALIZACJI	7
II.4. GENEZA PROJEKTU, OPIS STANU ISTNIEJĄCEGO I ANALIZA OTOCZENIA..	8
II.4.1. DRZEWO PROBLEMÓW.....	9
II.5. OPIS CELÓW ORAZ WSKAŹNIKÓW.....	11
II.6. OPIS PROJEKTU A POLITYKA RZĄDOWA, REGIONALNA I LOKALNA.....	15
II.7. ANALIZA WARIANTÓW	16
II.7. 1. METODA DGC	17
II.8. OPIS STANU PROJEKTOWANEGO	18
II.9. PLANOWANY HARMONOGRAM	19
III. WYKONALNOŚĆ FINANSOWO – EKONOMICZNA PROJEKTU	20
III.1. OPIS METODOLOGII I ZAŁOŻENIA DO ANALIZY FINANSOWEJ.....	22
III.2. NAKŁADY INWESTYCYJNE NA REALIZACJĘ PROJEKTU	28
III.3. PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY I PROGRAM SPRZEDAŻY	29
III.4. KOSZTY OPERACYJNE.....	30
III.5. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	31
III.6. RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	31
III.7. ANALIZA LUKI FINANSOWEJ.....	32
III.8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	33
III.9. WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI FINANSOWEJ	35
III.10. TRWAŁOŚĆ FINANSOWA	38
III.11. ANALIZA EKONOMICZNA.....	41
III.12. ANALIZA WRAŻLIWOŚCI I RYZYKA.....	49
IV. WYKONALNOŚĆ INSTYTUCJONALNO-PRAWNA PROJEKTU	52
IV.1. ANALIZA INSTYTUCJONALNA.....	52
IV.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROJEKTU Z INNYMI DZIAŁANIAMİ	52
IV.3. ANALIZA WYKONALNOŚCI PRAWNEJ	53
IV.4. PROMOCJA PROJEKTU	54
IV.5. OCHRONA ŚRODOWISKA	55

Załączniki

1. model finansowy w formacie xls.

Wprowadzenie

Celem Wytycznych jest ujednolicenie zasad sporządzania Studiów Wykonalności dla projektów inwestycyjnych ubiegających się o dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013.

Wytyczne mają stanowić narzędzie, które pozwoli Beneficjentom opracować Studium Wykonalności w sposób kompletny i usystematyzowany, dostosowane do sprawnej oceny przez Instytucję Zarządzającą. Studium Wykonalności opracowane w oparciu o niniejsze Wytyczne będzie mogło stanowić nie tylko materiał wymagany przy ubieganiu się o dofinansowanie z EFRR, ale także praktyczny zbiór analiz i wniosków dla inwestora, pozwalający na wybór właściwego wariantu inwestycji oraz jej efektywną realizację na każdym etapie cyklu życia projektu.

Celem Studium Wykonalności jest zilustrowanie możliwości realizacji projektu w kontekście analizowanych aspektów jego wykonalności - m.in. instytucjonalnego, ekonomiczno-finansowego, prawnego, środowiskowego, technicznego a jednocześnie wykazanie, że projekt jest wart dofinansowania w ramach RPO WK-P, co oznacza, że rozwiązuje istotne i właściwie zidentyfikowane problemy lokalnej społeczności. Opisany w Studium Wykonalności projekt powinien być najlepszym z możliwych rozwiązań i opłacalny ze społecznego punktu widzenia. Studium Wykonalności ma umożliwić kompleksowe dokonanie oceny projektu przede wszystkim pod kątem potrzeb i możliwości realizacji projektu oraz jego efektywności.

Proces związany z przygotowaniem Studium Wykonalności powinien być pierwszym znaczącym działaniem inwestora w ramach procesu inwestycyjnego, zapobiegającym np. błędnemu wyborowi technologii i ponoszeniu nieracjonalnych kosztów prac projektowych dla nieoptymalnego wariantu, który nie uzyska dofinansowania.

Oprócz niniejszych Wytycznych Ogólnych przygotowane zostały także Wytyczne Tematyczne do poszczególnych Działań RPO W-KP. Studium Wykonalności musi być sporządzane z uwzględnieniem Wytycznych Ogólnych oraz Wytycznych Tematycznych, gdzie zawarto uszczegółowienia pewnych kwestii specyficznych dla danego Działania.

W Wytycznych Ogólnych, w celu zwiększenia przejrzystości, oznaczono niektóre miejsca graficznie, wytłuszczając tekst lub umieszczając go w ramkach, w których:

- opisano fragmenty przedstawiające podstawowe definicje lub wzory,
- czcionką pochyłą oznaczono *przykłady* (poza załączonym modelem finansowym) i materiały dodatkowe stanowiące przydatny materiał informacyjny oraz sugerowane rozwiązania,
- aby uniknąć nadmiernej rozbudowy studium w żółtej ramce w prawym górnym rogu przed każdym rozdziałem lub podrozdziałem umieszczono zalecaną maksymalną ilość stron. (Definicja 1 strony – czcionka Times New Roman, rozmiar 12, tekst wyjustowany, interlinia 1,5, marginesy 2,5 cm)

Wykaz zastosowanych skrótów

B/C – ang. *Benefits / Costs Ratio* – wskaźnik korzyści do kosztów,

CBA – ang. *Cost Benefis Analysis* – analiza kosztów i korzyści,

CEA – ang. *Cost-Effectiveness Analysis* – analiza efektywności kosztowej,

CRpa – ang. *Co-funded Rate fixed for the priority axis* – maksymalna wielkość współfinansowania przewidziana dla osi priorytetowej,

DA – ang. *Decision Amount* – kwota decyzji,

DCF – ang. *Discounted Cash Flow* - zdyskontowane przepływy pieniężne,

DGC – ang. *Dynamic Generation Cost* – dynamiczny koszt jednostkowy,

DIC – ang. *Discounted Investment Cost* – zdyskontowany koszt inwestycji,

DNR – ang. *Discounted Net Revenue* – zdyskontowany dochód netto,

EC – ang. *Eligible Cost* – koszty kwalifikowalne,

EE – ang. *Eligible Expenditure* – wydatki kwalifikowane,

EFRR (ERDF) – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ang. *European Regional Development Fund*),

ENPV – ang. *Economic Net Present Value* – ekonomiczna wartość bieżąca netto projektu,

ERR – ang. *Economic Rate of Return* – ekonomiczna wewnętrzna stopa zwrotu,

FNPV – ang. *Financial Net Present Value* – finansowa wartość bieżąca netto projektu,

FNPV/C – ang. *Financial Net Present Value of the Investment without the Contribution of the*

Funds – finansowa wartość bieżąca netto projektu bez wkładu z funduszy unijnych,
FNPV/K – ang. *Financial Net Present Value* – finansowa wartość bieżąca netto projektu uwzględniająca finansowanie,
FRR – ang. *Financial Rate of Return* – finansowa wewnętrzna stopa zwrotu,
FV – ang. *Future Value* – wartość przyszła,
FW – ang. *Financial Wage* – wynagrodzenie finansowe,
JST – jednostka samorządu terytorialnego,
IZ – Instytucja Zarządzająca,
KE – Komisja Europejska,
LPR – Lokalny Program Rewitalizacji,
MCA – ang. *Multi-Criteria Analysis* – analiza wielokryterialna,
MRR – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
PPP – Partnerstwo Publiczno – Prywatne,
PV – ang. *Present Value* - wartość obecna (bieżąca),
RPO WK-P – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 – 2013,
SW – ang. *Shadow Wage* - wynagrodzenie ukryte,
TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską,
ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.

I. Streszczenie Studium

do 3 stron

Streszczenie Studium Wykonalności należy sporządzić po zakończeniu wszystkich pozostałych rozdziałów. Powinno zawierać prezentację wyników analiz przeprowadzonych w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach, bez powielania części obliczeniowych i analitycznych zawartych w dalszej części studium. Wnioski i wyniki obliczeń oraz analiz powinny być prezentowane wraz z podaniem numeru strony studium gdzie znajduje się stosowne uzasadnienie i rozwinięcie danego elementu. W streszczeniu należy unikać specjalistycznego języka technicznego i opisywania parametrów technicznych przedmiotu inwestycji, poza elementami niezbędnymi.

W streszczeniu należy zestawić najważniejsze informacje zawarte w całym Studium Wykonalności, tj.:

- tytuł i krótką definicję projektu,
- nazwę Beneficjenta,
- lokalizację projektu,
- krótki opis zidentyfikowanych problemów,
- cele i wskaźniki projektu,
- zakres rzeczowy projektu,
- harmonogram realizacji projektu,
- wartość projektu i wnioskowaną kwotę dofinansowania,
- wnioski z analizy finansowej i ekonomicznej,
- informacje dotyczące trwałości projektu,
- wnioski z analizy wrażliwości i ryzyka,
- podsumowanie analizy wykonalności instytucjonalno-prawnej.

II. Wykonalność techniczna Projektu

II.1. Tytuł i definicja projektu

do 1 strony

Tytuł projektu powinien krótko i zwięźle identyfikować projekt, tzn. określać jego zakres rzeczowy oraz miejsce realizacji. Jeżeli projekt jest jednym z etapów większego przedsięwzięcia, to należy zaznaczyć w tytule numer etapu inwestycji.

Definicja projektu powinna jednoznacznie przedstawiać przedmiot i zakres projektu oraz rodzaje działań jakie będą podejmowane w ramach projektu.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **co jest przedmiotem projektu**.

II.2. Beneficjent projektu

do 1 strony

Należy dokładnie określić Beneficjenta, którym dla danego działania może być podmiot określony w „Szczegółowym opisie osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007 - 2013” („Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013”)¹.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **kto jest Beneficjentem projektu**.

II.3. Opis lokalizacji

do 1 strony

Należy określić lokalizację projektu w sposób jak najbardziej szczegółowy, tj. podać nazwę powiatu, gminy, numery działek, jeżeli to możliwe dokładny adres (miejscowość, ulica i numer), gdzie lokalizowany jest projekt. Beneficjent powinien wyraźnie zaznaczyć, czy projekt realizowany będzie na obszarze miejskim czy wiejskim. W przypadku inwestycji liniowych (np. drogowych) lokalizacja projektu powinna być wskazana w sposób umożliwiający jednoznaczne określenie jej początku i końca.

Wskazane jest załączenie mapy z zaznaczonym miejscem realizacji projektu (np. topograficznej, administracyjnej) obrazującej lokalizację projektu na terenie województwa.

W punkcie tym powinna znaleźć się również informacja o istniejącym i planowanym stanie zagospodarowania terenu objętego realizacją projektu. Należy opisać dostęp do infrastruktury i mediów powiązanych z funkcjonowaniem przedmiotu wsparcia (np. dostępność mediów, dróg publicznych itd.). Należy także określić ewentualne powiązania i kolizje z istniejącą infrastrukturą.

¹ Dokument dostępny na stronie www.fundusze.kujawsko-pomorskie.pl.

Beneficjent powinien wskazywać również inne istotne czynniki związane z lokalizacją obszaru, na którym będzie realizowany projekt, np.: uwarunkowania gruntowo-wodne, topograficzne, atrakcje turystyczne związane z projektem, odległość od znaczących ośrodków miejskich, obszary chronione (w tym NATURA 2000), obszar zdegradowany, zidentyfikowany w Lokalnym Programie Rewitalizacji, itd.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **gdzie będzie zlokalizowany projekt**.

II.4. Geneza projektu, opis stanu istniejącego i analiza otoczenia

do 5 stron

Na wstępie powinna być opisana geneza projektu, tj. określenie kiedy i dlaczego pojawiła się pierwsza koncepcja i pomysł realizacji projektu, jaki był przebieg dotychczasowych prac przygotowawczych zmierzających do zrealizowania projektu.

Punktem wyjścia w poprawnie sporządzonej analizie studialnej jest rzetelna diagnoza stanu istniejącego i uwarunkowań realizacji projektu oraz analiza otoczenia. Trafna diagnoza stanu obecnego pozwala w sposób przejrzysty przejść do identyfikacji istniejących, kluczowych problemów oraz potrzeb, a tym samym do uzasadnienia realizacji projektu. Opis stanu istniejącego powinien skupić się na podaniu podstawowych danych charakteryzujących przedmiot projektu, obszar w sferze infrastrukturalnej, społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz innych związanych z realizacją projektu. Diagnoza stanu obecnego powinna być przeprowadzona z uwzględnieniem analizy otoczenia bezpośredniego oraz dalszego.

Stan aktualny infrastruktury (przedmiotu projektu) należy przedstawić z uwzględnieniem funkcjonalności, cech i parametrów technicznych, ilości użytkowników, barier wykorzystania, braków itd.

W odniesieniu do otoczenia bezpośredniego należy scharakteryzować obszar realizacji projektu w aspekcie infrastrukturalnym (wyposażenie w infrastrukturę techniczną wg rodzaju, ilości i jakości, itd.), społecznym (liczba ludności, obciążenie demograficzne, migracje, przyrost naturalny, stopa bezrobocia, wykształcenie, itd.), gospodarczym (liczba przedsiębiorstw, główne branże i podmioty, trendy, itd.), środowiskowym (walory przyrodniczo-krajobrazowe, zanieczyszczenie środowiska, itd.). Dane powinny być prezentowane w zestawieniach tabelarycznych w ujęciu dynamicznym. Szczególną uwagę należy zwrócić na opisanie kwestii powiązanych z realizacją projektu, tzn. w przypadku inwestycji obejmującej budowę sieci kanalizacji sanitarnej nacisk powinien być położony na kwestie środowiskowe, istniejącej infrastruktury, jakości życia mieszkańców, itd. Mniejsze znaczenie ma w tym przypadku np. poziom wykształcenia mieszkańców. Specyfika projektu powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w opisie stanu istniejącego i analizie otoczenia.

Otoczenie dalsze powinno być przeanalizowane w zakresie związanym z funkcjonowaniem Beneficjenta w szerszym kontekście obszarowym, np. potencjał miasta w zakresie edukacyjnym i przyciągania nowych studentów w przypadku projektu polegającego na budowie obiektu dydaktyczno-naukowego uczelni wyższej lub atrakcyjność osiedleńcza miasta w przypadku budowy centrum rekreacyjno-sportowego.

Źródłami informacji dla przygotowania tej części Studium mogą być:

1. źródła statystyczne GUS-u, Beneficjenta, innych podmiotów ze wskazaniem źródła danych,
2. dokumenty strategiczne Beneficjenta, gminy, powiatu, województwa, kraju, itd.,
3. analizy przeprowadzone na potrzeby danego obszaru i projektu,
4. wykonana dokumentacja techniczna lub koncepcyjna,
5. dokumentacja specjalistyczna, zdjęciowa, analizy branżowe.

Zawartość opisu z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych Działań RPO WK-P zawarto w Wytocznych Tematycznych.

Przeprowadzona diagnoza powinna pozwolić na jasne wyznaczenie i identyfikację kluczowych problemów w odniesieniu do obecnej sytuacji, a także na ustaleniu hierarchii przyczynowo-skutkowej pomiędzy stanem aktualnym a najważniejszymi problemami. Ocenie podlega rzetelność przeprowadzonej analizy, powiązanie wyznaczonych na kolejnym etapie analiz problemów i potrzeb z diagnozą oraz to, czy zakres inwestycji przewidzianej do realizacji eliminuje wyznaczone kluczowe problemy, wynika z potrzeb społecznych i zaspokaja je w wystarczającym stopniu.

II.4.1. Drzewo problemów

do 2 stron

Kolejnym etapem analiz powinno być określenie tzw. drzewa problemów, które jest kompleksowym diagramem, pokazującym logiczne związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy sytuacjami postrzeganymi jako negatywne w danym obszarze planowania (zidentyfikowanymi na etapie analizy stanu istniejącego) oraz wskazującym problem główny, jego przyczyny i skutki. "Drzewo problemów" stanowi podstawę do zdefiniowania celów i wskaźników planowanego przedsięwzięcia. Zaleca się, aby Wnioskodawcy tworzyli drzewa problemów dla projektów zgłaszanych do dofinansowania, ponieważ za ich pomocą można przejrzeć, w sposób graficzny, uzasadnić potrzebę realizacji projektu.

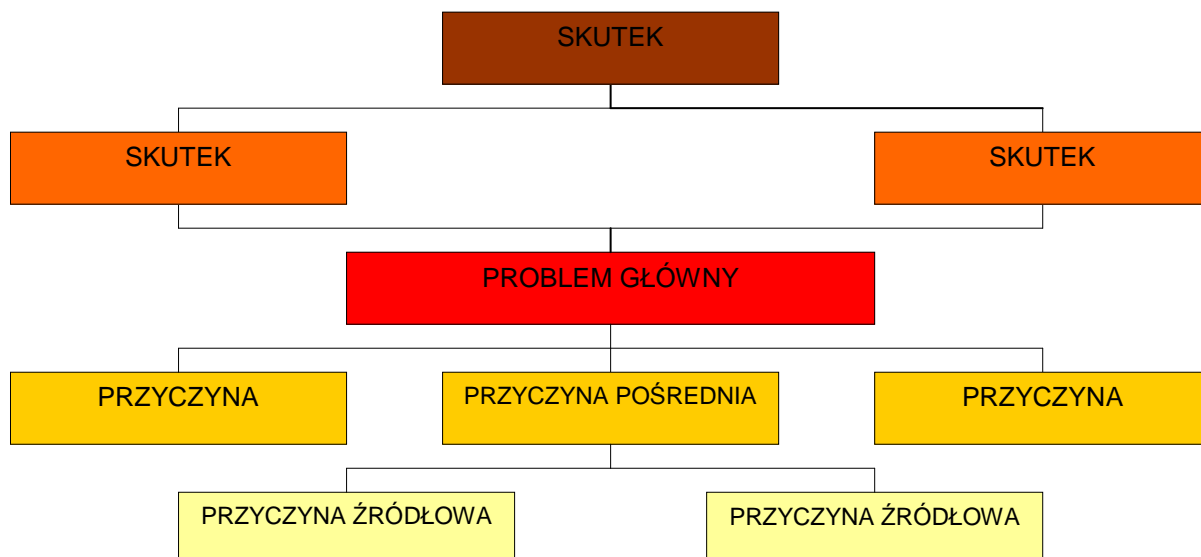
Drzewo problemów ilustruje zarówno przyczyny jak i skutki problemu głównego oraz umożliwia określenie efektywnego kształtu projektu pozwalającego na przeciwdziałanie istniejącej sytuacji. W efekcie można w logiczny sposób uzasadnić potrzebę realizacji projektu oraz powiązać jego realizację z rozwiązywaniem sytuacji problemowej.

Głównymi etapami konstrukcji drzewa problemów są:

- 1) określenie podstawowych (wyjściowych) problemów, mających wpływ na konkretną sytuację,
- 2) określenie problemu kluczowego oraz powiązanych z nim problemów na zasadzie przyczynowo-skutkowej,
- 3) analiza i zdefiniowanie związków przyczynowo-skutkowych oraz opracowanie drzewa problemów,
- 4) sprawdzenie logiki, poprawności i kompletności analizy.

Poniżej przedstawiony został ogólny model tworzenia drzewa problemów przydatny dla potrzeb analizy i identyfikacji problemów projektu.

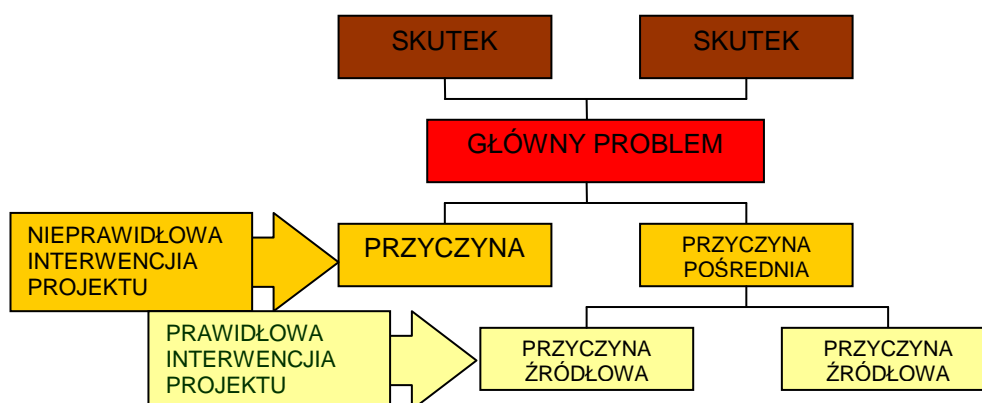
Schemat drzewa problemów

Źródło: Opracowanie własne.

Konstruując drzewo problemów należy brać pod uwagę jedynie problemy aktualnie istniejące, wyrażające się negatywną sytuacją w danym zakresie. Ujęcie w strukturze drzewa problemów aspektów przyszłych, które mogą wystąpić a nie występują obecnie, jest błędem metodologicznym analizy. Szczególnie istotne jest także zwrócenie uwagi czy projekt rozwiązuje tzw. przyczyny/problemy źródłowe, tzn. czy koncentruje się na problemach umiejscowionych na dole struktury drzewa problemów. Jedynie tego typu działanie może bowiem w sposób trwały rozwiązać sytuację problematyczną. Skupienie działań na wyeliminowaniu problemów pośrednich w strukturze drzewa problemów wywrze jedynie efekt tymczasowy a stan poprzedzający realizację projektu powróci poprzez oddziaływanie nie wyeliminowanych przyczyn z „korzeni” drzewa.

Przykład dobrej i złej interwencji projektu w strukturę drzewa problemów

Źródło: Opracowanie własne.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **dłaczego projekt powinien być zrealizowany**.

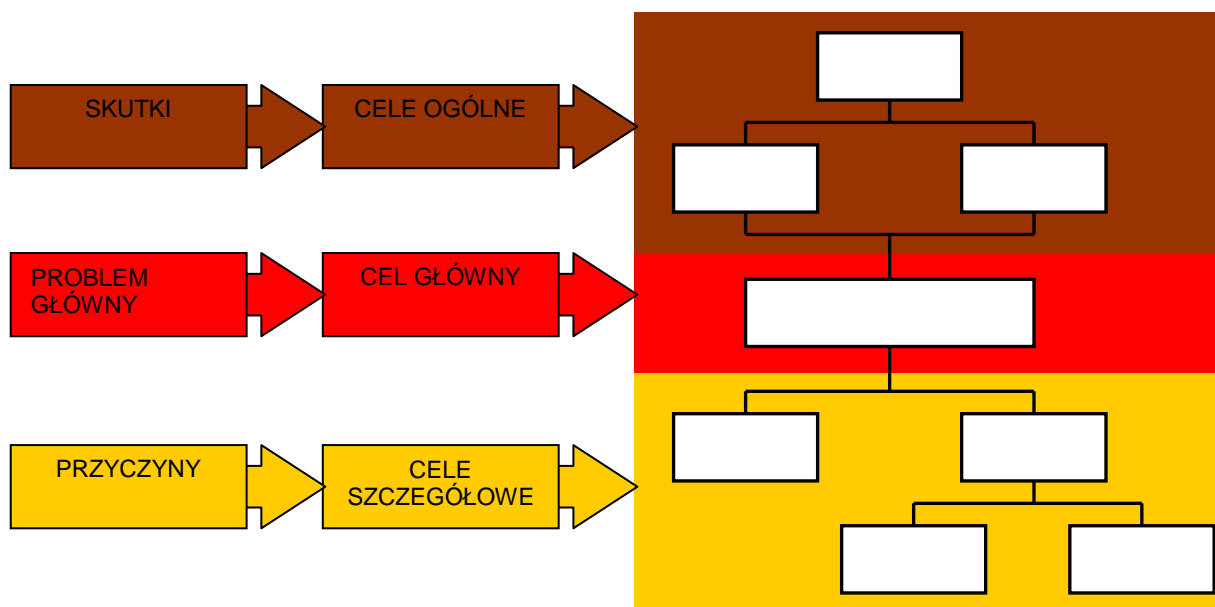
II.5. Opis celów oraz wskaźników

do 4 stron

W oparciu o sporządzone drzewo problemów należy stworzyć drzewo celów oraz matrycę logiczną, wieńczącą konstrukcję logiczną projektu. Zidentyfikowane problemy i potrzeby powinny zostać przełożone na cele projektu, tj. przyszły stan, który zostanie osiągnięty w wyniku zrealizowania projektu i rozwiązania kwestii problemowych.

Punktem wyjścia jest określenie celu głównego projektu, korespondującego z problemem głównym i określającego bezpośrednią konsekwencję zrealizowanego projektu. Cel główny powinien określać pożądaną sytuację Beneficjenta i jego otoczenia po realizacji projektu. Celowi głównemu powinny być podporządkowane cele szczegółowe, służące osiągnięciu celu głównego. Cele szczegółowe powinny być skorelowane z przyczynami źródłowymi z drzewa problemów, zgodnie z założeniem, że tylko interwencja w podstawach drzewa może przynieść trwałą zmianę. Po określeniu celu głównego i celów szczegółowych należy wyznaczyć cele ogólne projektu odnoszące się do długofalowych efektów interwencji dla społeczeństwa. Cel ogólny powinien być powiązany ze skutkami zidentyfikowanymi w drzewie problemów. Poniżej prezentuje się schematyczną konstrukcję drzewa celów.

Schemat drzewa celów

Źródło: Opracowanie własne.

Wskazane jest aby cele zostały wyznaczone zgodnie z metodą **SMART** (po zredagowaniu każdego z celów należy poddać go weryfikacji zgodnie z elementami poniższej koncepcji):

- **Specific (konkretny)** – cel nie może być ujęty zbyt ogólnie, *np. rozwój turystyki – błędnie, wzrost liczby turystów odwiedzających gminę w skali roku o 10% od 2010 roku - prawidłowo;*
- **Measurable (mierzalny)** – poziom osiągnięcia celu powinien być mierzalny, *jako przykład prawidłowego i błędnego celu mogą posłużyć cele przytoczone powyżej;*
- **Achievable/available (osiągalny)** – cel powinien być kwantyfikowalny, ponieważ tylko taki cel jest osiągalny, *np. jeżeli celem jest rozwój turystyki, ciężko jest określić moment osiągnięcia celu;*
- **Realistic (realistyczny)** – osiągnięcie celu powinno być prawdopodobne a założenia realistyczne, *np. wzrost liczby turystów odwiedzających gminę w skali roku o 40% od 2010 roku, w przypadku projektu polegającego na budowie miejsc widokowych wydaje się celem mało realistycznym;*
- **Timed (określony w czasie)** - cel powinien znajdować odzwierciedlenie w czasie, *np. wzrost liczby turystów odwiedzających gminę w skali roku o 10% od 2010 roku - prawidłowo;*

Osiągnięcie celów powinno zostać zaprezentowane w Studium Wykonalności na trzech różnych poziomach, tj.:

- a) produktu, czyli materialnego, bezpośredniego efektu realizacji przedsięwzięcia mierzonego konkretnymi wielkościami, np. liczby wybudowanych obiektów,
- b) rezultatu, czyli korzyści beneficjenta w wyniku zakończenia projektów w związku ze zrealizowanymi kompleksowo działaniami, np. liczby osób korzystających z obiektu objętego wsparciem,
- c) oddziaływania, czyli długofalowych efektów realizacji projektu.

Kwantyfikacja celów następuje poprzez przyporządkowanie im właściwych wskaźników, których zestawienie zawarto w dokumencie pod nazwą: „Załącznik III Zestawienie wskaźników monitorowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013”². Wnioskodawca ma obowiązek wybrać minimum jeden wskaźnik produktu i minimum jeden wskaźnik rezultatu (obowiązkowy lub dodatkowy, jeżeli nie ma możliwości realizacji obowiązkowego). Wskaźniki produktu i rezultatu przedstawione w Studium Wykonalności powinny odpowiadać wskaźnikom zawartym we wniosku o dofinansowanie. Lista wskaźników dodatkowych zawarta jest w Załączniku Nr 1 do Instrukcji wypełnienia wniosku o dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013. Beneficjent może podać inne wskaźniki niż wskazane w powyższych dokumentach, tzw. wskaźniki autorskie. Należy pamiętać, że osiągnięcie dodatkowych, własnych wskaźników będzie także poddane weryfikacji na etapie kontroli osiągnięcia celów projektu i wskaźników.

Wymagane jest przyporządkowanie wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania³ do poszczególnych lat w formie tabelarycznej.

W przypadku wskaźników produktu i rezultatu należy podać wartość bazową wskaźnika na rok składania wniosku o dofinansowanie oraz docelową wartość wskaźnika w roku, w którym nastąpi rzeczowe zakończenie realizacji projektu lub w przypadku gdy projekt jest wieloetapowy, w roku zakończenia poszczególnych etapów. W przypadku projektów zakończonych za rok bazowy należy przyjąć rok, w którym nastąpiło rozpoczęcie realizacji projektu. Wartości wskaźników powinny być podawane narastająco lub malejąco (analogicznie, jak w przypadku wypełniania wniosku o dofinansowanie). Jeżeli ze względu na specyfikę wskaźnika rezultatu nie można określić jego wartości w momencie zakończenia realizacji projektu, należy podać jego wartość w przeliczeniu na rok.

² Załącznik III do Uszczegółowienia RPO WK-P na lata 2007-2013 z dnia 10 kwietnia 2008 – Zestawienie wskaźników monitorowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013; lista dostępna na stronie www.fundusze.kujawsko-pomorskie.pl.

³ Wskaźniki oddziaływania nie podlegają procesowi monitoringu w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013, jednak ich przedstawienie jest zalecane z uwagi na uzasadnienie logiki realizacji projektu.

W przypadku wskaźników oddziaływania należy podać wartość bazową wskaźnika na rok składania wniosku o dofinansowanie oraz wartość wskaźnika w kolejnych 5 latach następujących po roku, w którym realizacja projektu ulega zakończeniu.

Cele projektu powinny być zgodne z celami RPO WK-P. Warto zaprezentować wpływ realizacji projektu na osiąganie celów RPO WK-P poprzez przyporządkowanie celów i wskaźników projektu celom RPO WK-P.

Następnie, na podstawie drzewa problemów i celów można przystąpić do budowy matrycy logicznej, która stanowi zestawienie zidentyfikowanych i sklasyfikowanych celów, przyjętych wskaźników, źródeł weryfikacji wskaźników oraz założeń. Matryca oddaje w sposób syntetyczny najważniejsze aspekty projektu. Przykład prostej matrycy logicznej ilustruje poniższa tabela.

Matryca logiczna projektu

Cele	Mienniki osiągania celów/Wskaźniki	Źródła weryfikacji wskaźnika	Założenia
Cel ogólny			
Cel główny			
Cele szczegółowe - rezultaty			
Produkty			
Działania			

Źródło: Opracowanie własne.

W celu wykazania kompleksowego wpływu projektu na różne obszary otoczenia Beneficjenta można dodatkowo zaprezentować wskaźnik kompleksowego oddziaływania projektu. W praktyce znaczna część działań inwestycyjnych wykazuje wpływ na więcej niż jeden obszar, co pozwala wyznaczyć ogólny wskaźnik oddziaływania poszczególnych zadań. Silnemu wpływowi na dany obszar przyporządkowano wartość 2, umiarkowanemu wpływowi – wartość 1, brakowi wpływu – wartość 0. Wskaźnik oddziaływania zadania, określający skwantyfikowaną siłę oddziaływania projektu na poszczególne obszary, wskazuje na potrzebę i ważność realizacji określonego zadania oraz pozwala na ustalenie pewnej hierarchii wśród „konkurencyjnych” projektów.

Kompleksowość oddziaływania projektu

Projekt	OBSZARY ODDZIAŁYWANIA ZADANIA						WSKAŹNIK ODDZIAŁYWANIA PROJEKTU
	Zmiany w strukturze gospodarczej obszaru w tym zasady kształtowania rolnej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	Zmiany w sposobie użytkowania terenu	Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury	Poprawa stanu środowiska naturalnego	Poprawa stanu środowiska kulturowego	Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania	
	1	2	3	4	5	6	
Projekt X	1	2	2	2	1	2	10

Źródło: Opracowanie własne.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie w jakim celu **projekt powinien być zrealizowany i jak nastąpi pomiar osiągnięcia celów.**

II.6. Opis projektu a polityka rządowa, regionalna i lokalna

do 3 stron

Projekt musi być zbieżny z zapisami dokumentów o charakterze strategicznym obowiązujących na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Należy wykazać zbieżność projektu z dokumentami planistycznymi m.in. w następujących sferach: obszary problemowe, cele, kluczowe obszary wsparcia, projekty wyznaczone do realizacji, itd. Zgodność celów projektu z dokumentami planistycznymi zachodzi, jeśli spełniony jest przynajmniej jeden z następujących warunków:

- 1) projekt jest wpisany do dokumentu planistycznego,
- 2) cele projektu pokrywają się, są zbieżne lub realizują cele dokumentu planistycznego,
- 3) projekt jest odpowiedzią na problemy i potrzeby zidentyfikowane w dokumencie planistycznym.

Analiza powinna obejmować przedstawienie zgodności z takimi dokumentami jak:

- 1) Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015,
- 2) Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia,
- 3) Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020,
- 4) strategia powiatu,
- 5) strategia gminy,
- 6) strategia Beneficjenta,
- 7) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- 8) dokumenty sektorowe o charakterze strategicznym, o których szerzej w Wytocznych Tematycznych. Należą do nich strategie, plany, programy dotyczące edukacji, zdrowia, turystyki, kultury, innowacji, rozwoju gospodarczego, rewitalizacji itd.

Należy wskazać również wpływ projektu na polityki horyzontalne UE.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie czy **projekt wpisuje się w politykę rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.**

II.7. Analiza wariantów

do 3 stron

Analiza wariantów jest kolejnym kluczowym elementem Studium Wykonalności i powinna zostać przeprowadzona w początkowej fazie cyklu życia projektu (przed opracowaniem dokumentacji budowlanej). Przeprowadzenie analizy opcji po etapie projektowania ogranicza jej znaczenie dla właściwej konstrukcji projektu i służy w zasadzie uzasadnieniu, że wariant dla którego wykonano projekt jest optymalny. Poprawnie przeprowadzona analiza opcji pozwala na wybór wariantu projektu, który w optymalny sposób odpowiada na zidentyfikowane problemy i potrzeby, obejmuje najwłaściwszą technologię w powiązaniu z uwarunkowaniami oraz cechuje się efektywnością kosztową. Analizie powinny zostać poddane konkretne warianty technologiczne, lokalizacyjne, organizacyjne i funkcjonalne (jeżeli jest to możliwe).

W kontekście technologicznym należy przeanalizować jakie istnieją możliwości realizacji celów projektu przy zastosowaniu różnych technologii. Należy przedstawić atuty i wady każdej technologii, w tym jej trwałość, koszty (inwestycyjne i eksploatacyjne), stopień zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów. Konieczne jest przeanalizowanie wszystkich możliwych do zrealizowania wariantów technologicznych, w celu wyboru najwłaściwszego.

Należy także uzasadnić konieczność budowy całkowicie nowej infrastruktury, w przypadku istnienia możliwości rozbudowy, adaptacji, modernizacji istniejącego obiektu. Konieczne jest także wykazanie dopasowania skali projektu (np. powierzchnia hali sportowo-widowskiej) do strony popytowej (np. liczby odbiorców ostatecznych), w celu uniknięcia ponoszenia kosztów tworzenia infrastruktury przerastającej istniejące potrzeby.

W aspekcie lokalizacyjnym trzeba rozważyć, czy miejsce wyznaczone dla realizacji projektu jest optymalne. Być może istnieją inne możliwości lokalizacji projektu, które pozwolą na zaspokojenie w bardziej efektywny sposób potrzeb i rozwiązanie problemów oraz będą pociągały niższe koszty realizacji inwestycji, eksploatacji lub inne korzyści społeczno-gospodarcze (np. niższe koszty beneficjentów ostatecznych/mieszkańców związane z alternatywnym położeniem obiektu).

Na płaszczyźnie organizacyjnej należy zastanowić się jakie są możliwości zarządzania projektem, powstałą infrastrukturą (np. rozdzielenie funkcji Beneficjenta/Właściciela i Operatora infrastruktury etc).

Należy także poddać analizie funkcjonalność projektu, tzn. czy przewidziane funkcje są optymalne pod względem uwarunkowań, problemów i potrzeb. Należy określić również, jakie byłyby efekty zaniechania inwestycji.

Dla określenia efektywności poszczególnych wariantów należy użyć analizy dynamicznego kosztu jednostkowego (analizy DGC – dynamic generation cost) tj. metody, która

pozwole porównać efekt wartościowy (kwotowy) np. z efektem ekologicznym. Polega ona na obliczeniu wskaźnika dynamicznego kosztu jednostkowego (DGC), równego cenie, która pozwala na uzyskanie zdyskontowanych przychodów równych zdyskontowanym kosztom. Po przeprowadzeniu kompleksowej analizy wariantów danego projektu, wraz z wyznaczeniem wskaźnika DGC należy dokonać wyboru najlepszego wariantu projektu. Zasadniczo, najlepszy wariant powinien cechować się najniższym dynamicznym kosztem jednostkowym.

II.7. 1. Metoda DGC

Opis metody dynamicznego kosztu jednostkowego

Metoda DGC cechuje się podejściem dynamicznym, wykorzystującym dane kosztowe i ilościowe z całego okresu trwania inwestycji i jej eksploatacji. Zdyskontowane koszty całkowite (ZKC) są zilustrowane następującym wzorem:

$$ZKC = \sum_{t=0}^{t=n} \frac{KI_t + KE_t}{(1+i)^t}.$$

gdzie:

KI_t – koszty inwestycyjne w danym roku;

KE_t – koszty eksploatacyjne w danym roku;

i – stopa dyskontowa;

t – rok, przyjmuje wartości od 0 do n , gdzie 0 jest rokiem, w którym ponosimy pierwsze koszty, natomiast n jest ostatnim rokiem, działania inwestycji.

Równanie pokazuje całkowite koszty, jakie trzeba ponieść na wybudowanie i utrzymanie inwestycji. Koszty te są zdyskontowane na początek okresu 0.

Przychody – np. efekt ekologiczny (EE), któremu przypisać należy cenę p_{EE} za jednostkę. Przy czym zakłada się, że cena ta jest stała w całym okresie analizy. Należy następnie obliczyć wartość zdyskontowanych przychodów (ZP).

$$ZP = \sum_{t=0}^{t=n} \frac{p_{EE} * EE_t}{(1+i)^t}.$$

$$ZP = p_{EE} * \sum_{t=0}^{t=n} \frac{EE_t}{(1+i)^t}.$$

Następnie trzeba zweryfikować, jaka cena pozwala na spełnienie poniższego równania.

$$ZP = ZKC.$$

$$\text{czyli : } p_{EE} * \sum_{t=0}^{t=n} \frac{EE_t}{(1+i)^t} = \sum_{t=0}^{t=n} \frac{KI_t + KE_t}{(1+i)^t}.$$

Po przekształceniu uzyskuje się definicję dynamicznego kosztu jednostkowego:

$$DGC = p_{EE} = \frac{\sum_{t=0}^{t=n} \frac{KI_t + KE_t}{(1+i)^t}}{\sum_{t=0}^{t=n} \frac{EE_t}{(1+i)^t}}.$$

Dynamiczny koszt jednostkowy jest równy cenie, która pozwala na uzyskanie zdyskontowanych przychodów równych zdyskontowanym kosztom. Inaczej to ujmując, można powiedzieć, że DGC pokazuje, jaki jest techniczny koszt uzyskania jednostki pożądanego efektu. Koszt ten jest wyrażony w złotych na jednostkę pożądanego efektu.

W punkcie tym powinna również znaleźć się odpowiedź na pytanie **jaki wariant jest optymalny i zalecany do realizacji**.

II.8. Opis stanu projektowanego

do 3 stron

W wyniku przeprowadzonej analizy opcji uzyskuje się wariant optymalny, który powinien być szerzej opisany w niniejszym punkcie. Na wstępie należy podać zakres rzeczowy projektu z podziałem na poszczególne elementy z wydzieleniem części inwestycyjnej i nieinwestycyjnej (jeśli dotyczy). Następnie należy podać ich podstawowe parametry techniczne, opisać specyficzne właściwości, funkcjonalność, wyposażenie etc. **Nie należy w tym miejscu przepisywać projektu technicznego ale podać jedynie najważniejsze parametry techniczne w odniesieniu do podstawowych części składowych projektu**, np. powierzchnia użytkowa obiektu, liczba i typ pomieszczeń, podstawowe rozwiązania konstrukcyjne

i architektoniczne, użyte materiały i ich trwałość, media, funkcjonalność, komunikacja, maksymalna liczba użytkowników etc.

Opisując projekt do realizacji należy:

1. wykazać trwałość technologiczną, możliwości wykorzystania, ulepszenia oraz udoskonalenia wybranej technologii, tak aby po jakimś czasie nadal była ona zdolna do osiągania zamierzonych celów (należy wykazać czy technologia jest trwała i przyszłościowa, etc),
2. przedstawić funkcjonalność i logikę dostosowania rozwiązań wypracowanych w ramach projektu do poszczególnych celów i potrzeb, które ma spełniać oraz problemów, które ma rozwiązać,
3. podać wiarygodne źródła tych danych.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **co będzie zrealizowane w ramach projektu.**

II.9. Planowany harmonogram

do 3 stron

W punkcie tym należy zaprezentować harmonogram realizacji projektu. Harmonogram powinien obejmować poszczególne działania w ramach projektu, tj. prace przygotowawcze (przygotowanie Studium Wykonalności, dokumentacji technicznej i przetargowej, uzyskanie niezbędnych decyzji, uzgodnień i pozwoleń, przeprowadzenie procedury przetargowej etc.), właściwy proces inwestycyjny (roboty budowlane, wyposażenie etc.) oraz pozostałe elementy, takie jak zarządzanie, nadzór, promocja, etc. Należy dokładnie wyspecyfikować co obejmują pozycje zbiorcze harmonogramu. Planując harmonogram trzeba uwzględnić czas niezbędny na przeprowadzenie wyboru dostawców i wykonawców zgodnie z Prawem zamówień publicznych⁴.

Harmonogram musi być wykonany przynajmniej w układzie kwartalnym. Przyjęte w harmonogramie terminy realizacji muszą być możliwe do osiągnięcia, uwzględniając czas niezbędny na wykonanie odpowiednich czynności przez wszystkich uczestników procesu inwestycyjnego. Należy przedstawić harmonogram zawierający różne warianty realizacyjne każdego z elementów składowych: pesymistyczny (z uwzględnieniem ryzyka opóźnień), realistyczny (najbardziej prawdopodobny do zrealizowania) i optymistyczny (zakładający bezproblemowy przebieg cyklu inwestycyjnego). Należy również omówić warunki realizacji każdego elementu składowego w poszczególnych wariantach. Zaleca się konstrukcję harmonogramu według poniższego wzoru.

⁴ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 Prawo zamówień publicznych (Dz. U. 2007 nr 223 poz. 1655 z późniejszymi zmianami)

Harmonogram projektu - wykres Gantta

Zakres prac w ramach projektu	Wariant	2008				2009				2010			
		kw. 1	kw. 2	kw. 3	kw. 4	kw. 1	kw. 2	kw. 3	kw. 4	kw. 1	kw. 2	kw. 3	kw. 4
Prace przygotowawcze	pesymistyczny												
	realistyczny												
	optymistyczny												
Roboty budowlane	pesymistyczny												
	realistyczny												
	optymistyczny												
Wypożyczenie	pesymistyczny												
	realistyczny												
	optymistyczny												
Zarządzanie	realistyczny												
Promocja	realistyczny												

Źródło: Opracowanie własne.

Należy pamiętać, że wszystkie wydatki na realizację projektów współfinansowanych w ramach RPO WK-P muszą zostać poniesione do 30 czerwca 2015 roku.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **kiedy projekt zostanie zrealizowany**.

III. Wykonalność finansowo – ekonomiczna projektu

Cele analizy finansowej to przede wszystkim:

- ocena finansowej rentowności projektu oraz kapitału własnego (krajowego),
- określenie właściwej (tj. maksymalnej) wysokości wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), która umożliwi wykonalność finansową projektu, a z drugiej strony nie przyczyni się do generowania zbyt dużej nadwyżki środków pieniężnych – poziom wsparcia szacuje się za pomocą analizy luki finansowej⁵,
- weryfikacja trwałości finansowej projektu tj. zdolności Wnioskodawcy do wdrożenia projektu i generowania w okresie trwałości wystarczającej nadwyżki finansowej do pokrycia wszystkich kosztów działalności operacyjnej oraz wydatków inwestycyjnych (łącznie z koniecznymi nakładami odtworzeniowymi) – trwałość finansową analizuje się poprzez zbadanie sald środków pieniężnych generowanych przez projekt w okresie odniesienia.

⁵Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, MRR 19.09.2007, str. 22-23.

Analiza finansowa projektu powinna uwzględniać:

- opis metodologii przeprowadzenia analizy wraz z założeniami,
- nakłady inwestycyjne na realizację projektu,
- kalkulację przychodów ze sprzedaży z programem sprzedaży,
- kalkulację kosztów operacyjnych,
- rachunek zysków i strat dla projektu,
- rachunek przepływów pieniężnych dla projektu,
- analizę luki finansowej,
- źródła finansowania projektu,
- wskaźniki efektywności finansowej,
- analizę trwałości finansowej.

Przy sporządzaniu analizy finansowej należy posługiwać się metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych (*ang. DCF – Discounted Cash Flow*), którą charakteryzują dwie podstawowe cechy:

- pod uwagę brane są wyłącznie przepływy pieniężne będące rzeczywistymi wpływami i wydatkami, bez pozycji będących kosztami, a nie będących wydatkami (takich jak amortyzacja czy rezerwa na nieprzewidziane wydatki);
- przepływy środków pieniężnych w kolejnych latach uwzględniają zmianę wartości pieniądza w czasie poprzez dyskontowanie do wartości bieżącej.

Analiza finansowa powinna być oparta na przejrzystych założeniach. Do wytycznych został załączony przykład modelu finansowego, zawierającego założenia, obliczenia i wyniki. Należy jednak zaznaczyć, że arkusze stanowią jedynie narzędzie pomocnicze i powinny zostać odpowiednio zmodyfikowane na potrzeby danego projektu.

Analiza ekonomiczna ma na celu przedstawianie wydajności przyjętych rozwiązań, czyli dokonanie oceny wkładu projektu we wzrost ekonomicznego dobrobytu regionu. Jest ona wykonywana z punktu widzenia społeczności jako całości.

Do przeprowadzenia analizy ekonomicznej można wykorzystać następujące metody:

- analiza kosztów i korzyści (CBA),
- analiza efektywności kosztowej (CEA),
- analiza wielokryterialna (MCA),
- analiza metodą uproszczoną (opis ilościowych i jakościowych skutków realizacji projektu).

Analiza efektywności kosztowej musi zostać określona dla wszystkich analizowanych projektów. Analiza kosztów i korzyści jest obligatoryjna (zgodnie z art. 40 Rozporządzenia 1083/2006) dla „dużych projektów”. W celu sporządzenia analizy kosztów i korzyści należy przyjąć społeczną stopę dyskontową na poziomie 5,5%. Dla projektów nie będących „dużymi projektami” należy zastosować analizę uproszczoną. Analiza wielokryterialna jest natomiast metodą opcjonalną zarówno dla „dużych projektów”, jak i projektów nie będących „dużymi projektami” i stanowi uzupełnienie pozostałych metod. W przypadku „dużych projektów” zaleca się zastosowanie tej metody jako uzupełnienia analizy kosztów i korzyści.

Szczegółowe informacje co do zaleconej metody przeprowadzenia analizy ekonomicznej są zamieszczone w Wytycznych Tematycznych.

III.1. Opis metodologii i założenia do analizy finansowej

do 4 stron

Wnioskodawca powinien przyjąć założenia makroekonomiczne związane z warunkami gospodarczymi oraz założenia własne dotyczące projektu.

Najistotniejsze znaczenie spośród danych makroekonomicznych mają:

- stopa wzrostu PKB,
- wskaźnik inflacji,
- kursy wymiany walut,
- wysokość WIBOR (Warsaw Interbank Offered Rate),
- stopa bezrobocia,
- stopa realnego wzrostu płac.

Wnioskodawca może podać również inne dodatkowe ważne dla projektu dane makroekonomiczne, jeżeli uzna je za istotne. W tworzonym modelu dla pierwszych pięciu lat wskazane jest korzystać z prognoz opracowywanych przez MRR⁶. Dla pozostałych lat powinno się stosować wartości z ostatniego roku tych prognoz. Przy tym do przeprowadzenia analizy finansowej stosuje się scenariusz podstawowy; do analizy wrażliwości – scenariusz podstawowy oraz pesymistyczny.

Analiza finansowa powinna zostać sporządzona w cenach bieżących (nominalnych). Ceny bieżące (nominalne) to ceny występujące faktycznie w danym roku. Należy je odróżniać od cen stałych. Ceny stałe to ceny w roku bazowym. Stosowanie ich w kolejnych latach pozwala wyeliminować wpływ inflacji na dane ekonomiczne..

⁶ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, MRR 19.09.2007, str. 9.

Stopa dyskontowa dla analizy w cenach bieżących (nominalnych) powinna zgodnie z wytycznymi MRR zostać przyjęta na poziomie **8%**. W przypadku cen nominalnych, inflacja jest uwzględniona w stopie dyskontowej. Zakłada się (biorąc pod uwagę m.in. kryteria z Maastricht), że średnia inflacja w długim okresie czasu wyniesie ok. 3%⁷. Analizę finansową należy prowadzić w PLN.

Jak wspomniano wyżej stopa dyskontowa służy do uwzględniania w analizie spadku wartości pieniądza w czasie. Przy jej pomocy wartości przyszłych przepływów pieniężnych sprowadza się do wartości bieżących. Dokonuje się tego poprzez dyskontowanie, proces polegający na korygowaniu przyszłych kosztów lub korzyści o współczynnik dyskontowy.

Wzór na wartość współczynnika dyskonta:

$$a_i = 1/(1+r)^i$$

gdzie:

a_i - współczynnik dyskonta dla i -tego roku analizy,

r - przyjęta stopa dyskonta.

W przypadku projektów realizowanych w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego możliwe jest podniesienie poziomu stopy dyskontowej. Nie powinna być jednak znacząco wyższa od stopy dyskontowej określonej o więcej niż 2 punkty procentowe. Wyższa stopa dyskontowa może być ustalona tylko w oparciu o zasadę zwykle oczekiwanej rentowności i uzasadniona poprzez przedstawienie zwrotu inwestora z podobnych projektów.

Reasumując analiza finansowa powinna:

- zostać **sporządzona z punktu widzenia właściciela przedmiotu projektu**, jednak może zaistnieć sytuacja, w której właściciel i operator będą odrębnymi podmiotami, wówczas należy przeprowadzić skonsolidowaną analizę finansową, o której mowa poniżej,
- brać pod uwagę **rzeczywiste przepływy pieniężne**, stanowiące faktyczne wpływy wydatki, bez pozycji nie będących faktycznymi wydatkami (tu: amortyzacja),

⁷ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, MRR 19.09.2007, str. 34.

- uwzględniać wartość pieniądza w czasie, poprzez zastosowanie w/w metody **DCF** w oparciu o **ceny nominalne (bieżące)** i stopę dyskonta na poziomie **8%**,
- zapewniać o tym, że przepływy pieniężne są **uwzględniane w roku faktycznego ich wystąpienia**.

Okres referencyjny to okres, dla którego sporządza się prognozę przepływów pieniężnych generowanych przez analizowany projekt, liczony od roku poniesienia pierwszych wydatków związanych z faktyczną realizacją projektu. Prognoza dotycząca przyszłych przepływów pieniężnych projektu powinna być przeprowadzona w okresie odpowiadającym gospodarczej żywotności projektu. Okres życia projektu jest różny w zależności od charakteru inwestycji. Zaleca się stosować okresy przedstawione w tabeli poniżej według sektorów gospodarki.

Zalecane okresy odniesienia

Sektor	Referencyjna perspektywa czasowa
Energetyka	15 – 25 lat
Gospodarka wodna i środowisko naturalne	30 lat
Koleje	30 lat
Porty morskie i lotnicze	25 lat
Drogi	25 – 30 lat
Przemysł	10 lat
Inne	15 lat

Źródło: Dokument roboczy nr 4; wytyczne dotyczące metodologii przeprowadzania analizy kosztów i korzyści; sierpień 2006 r.; opracowany przez Komisję Europejską, Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej, str. 7.

Jeżeli projektodawca jest płatnikiem VAT, ceny dóbr i usług stosowane w analizie finansowej powinny zostać podane bez podatku VAT. Gdy podatek VAT nie podlega zwrotowi (poprzez możliwość odliczenia naliczonego zapłaconego podatku VAT od podatku VAT należnego), należy podawać ceny z jego uwzględnieniem. Dla potrzeb modeli dla wszystkich lat odniesienia przyjmuje się stawkę VAT z roku bazowego. Warto zwrócić uwagę fakt, że niekwalifikowalność podatku VAT nie oznacza braku możliwości wliczenia go w wartość początkową środków trwałych powstałych/nabytych w ramach realizacji projektu.

Przed przystąpieniem do sporządzenia planu finansowego należy zakwalifikować projekt do jednej z dwóch opisanych niżej kategorii. Skutkiem tego będzie wybór odpowiedniej metody prowadzenia analizy, która będzie zastosowana do ustalenia wskaźników efektywności projektu oraz wskaźnika luki w finansowaniu.

Do kategorii A należą te projekty, dla których możliwe jest jednocześnie:

- oddzielenie strumienia przychodów będących wynikiem inwestycji od ogólnego strumienia przychodów projektodawcy,
- oddzielenie strumienia kosztów operacyjnych i nakładów (inwestycyjnych i odtworzeniowych) związanych z planowaną inwestycją od ogólnego strumienia kosztów operacyjnych i inwestycyjnych projektodawcy.

Do kategorii B zaliczamy te projekty, dla których nie jest możliwe rozdzielenie w/w przepływów pieniężnych na te, które są wynikiem inwestycji i te, które z planowanym projektem nie są powiązane.

Dla projektów kategorii A stosować należy metodę standardową analizy finansowej polegającą na wyodrębnieniu w planie finansowym:

- nakładów inwestycyjnych i nakładów odtworzeniowych,
- kosztów operacyjnych związanych z planowaną inwestycją,
- przychodów ze sprzedaży generowanych przez planowaną inwestycję.

Na podstawie tak sporządzonego planu finansowego zostaną obliczone wskaźniki efektywności finansowej projektu oraz ustalony zostanie poziom dofinansowania w oparciu o analizę luki finansowej. Dla potrzeb analizy trwałości finansowej projektu należy sporządzić dodatkowo plan finansowy dla beneficjenta/operatora z projektem.

Dla projektów kategorii B należy obrać metodę złożoną, polegającą na zastosowaniu tzw. różnicowego modelu finansowego.

Różnicowy model finansowy polega na zestawieniu przepływów pieniężnych dla scenariusza „podmiot (lub działalność gospodarcza) z projektem” oraz scenariusza „podmiot (lub działalność gospodarcza) bez projektu”, a następnie różnicowaniu tych przepływów celem wyznaczenia przepływów różnicowych, prezentujących przepływy pieniężne samego projektu i stanowiące podstawę do obliczenia wskaźników efektywności finansowej projektu i ustalenia poziomu dofinansowania również w oparciu o analizę luki finansowej.

Metoda złożona analizy finansowej posiada dwie odmiany:

- pierwsza odmiana polega na wyznaczeniu przepływów różnicowych (poprzez wspomniane wyżej różnicowanie pomiędzy strumieniami finansowymi dla „podmiotu

z projektem” i „podmiotu bez projektu”), co odbywa się w sposób następujący: najpierw sporządzane są dwa plany finansowe – pierwszy jest planem dla całego podmiotu wdrażającego inwestycję z jej uwzględnieniem, zaś drugi jest planem dla tego samego podmiotu sporządzany przy założeniu zaniechania projektu. Następnie na tej podstawie buduje się model różnicowy, który jest podstawą do obliczenia wskaźników efektywności projektu oraz wskaźnika luki w finansowaniu. Ta odmiana znajduje zastosowanie dla branż regulowanych i sieciowych (np. gospodarka wodna i ściekowa, gospodarka odpadami, ciepłownictwo, telekomunikacja, energetyka),

- druga odmiana również polega na wyznaczeniu przepływów różnicowych (poprzez wspomniane wyżej różnicowanie pomiędzy strumieniami finansowymi dla „podmiotu z projektem” i „podmiotu bez projektu”), z tym, że dla potrzeb analizy wyodrębnia się tylko pewną część podmiotu (np. ze względu na branżę w przypadku podmiotów wielobranżowych, obszar geograficzny w przypadku podmiotów działających na wielu obszarach, itd). Takie podejście ułatwia obliczenia. W przypadku podmiotu działającego na terenie całej Polski możemy poddać analizie tylko jeden jego oddział w danym województwie. W przypadku podmiotu wielobranżowego można natomiast ograniczyć analizę tylko do branży, której dotyczy przedmiotowa inwestycja. W sektorze kolejowym zamiast analizować cały system taboru, wystarczy wziąć pod uwagę jedynie część sieci (np. jedną konkretną linię). Oczywiście warunkiem koniecznym jest tutaj możliwość wyodrębnienia z ksiąg rachunkowych odpowiedniej części działalności podmiotu⁸.

Scenariusz „podmiotu z projektem” powinien uwzględniać:

- nakłady inwestycyjne na projekt będący przedmiotem analizy, jak również inne nakłady inwestycyjne o charakterze rozwojowym i modernizacyjnym,
- nakłady odtworzeniowe w ramach analizowanego projektu, jak również nakłady odtworzeniowe dotyczące innych inwestycji o charakterze rozwojowym i modernizacyjnym oraz nakłady odtworzeniowe na już istniejące składniki aktywów,
- koszty operacyjne obejmujące podmiot lub działalność gospodarczą w stanie z projektem,
- przychody ze sprzedaży lub z działalności gospodarczej w stanie z projektem.

Scenariusz „podmiotu bez projektu” powinien uwzględniać:

- tylko te nakłady inwestycyjne, które dotyczą innych niż projekt inwestycji o charakterze rozwojowym i modernizacyjnym,

⁸ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, MRR 19.09.2007, str. 19-20.

- tylko te nakłady odtworzeniowe, które dotyczą innych inwestycji o charakterze rozwojowym i modernizacyjnym lub już istniejących składników aktywów,
- koszty operacyjne obejmujące podmiot lub działalność gospodarczą w stanie bez projektu,
- przychody ze sprzedaży lub z działalności gospodarczej w stanie bez projektu.

W praktyce można stosować rozwiązanie polegające na zaplanowaniu kosztów operacyjnych i przychodów ze sprzedaży dla scenariusza bez projektu, a następnie na tej podstawie ustalenia ich wielkości dla scenariusza z projektem (uwzględniając wszystkie zmiany jakie wywoła realizacji przedmiotowego projektu).

Zatem w przypadku możliwości rozdzielenia przepływów pieniężnych właściwym jest zastosowanie metody standardowej. Jeśli rozdzielenie nie jest możliwym, wówczas należy sprawdzić możliwość wydzielenia przepływów tylko dla wybranego obszaru realizacji projektu. Jeśli istnieje możliwość wydzielenia zakresu projektowego (częściowego) wówczas należy zastosować metodę złożoną, opartą na modelu różnicowym gdzie da się wyodrębnić poszczególne działalności, zarówno związane jak i nie związane z projektem, a jeśli i to nie będzie możliwe, wtedy zastosować należy metodę złożoną opartą na różnicowym modelu finansowym, gdzie przepływy będą planowane dla podmiotu z projektem i podmiotu bez projektu.

W przypadku projektów, w których realizacji uczestniczyć będzie kilka podmiotów, konieczne jest posłużenie się metodą analizy skonsolidowanej.

Analiza skonsolidowana to kolejny element analizy finansowej, stosowany w przypadku projektów, w których realizacji oprócz Wnioskodawcy występują inne podmioty, wówczas:

- obok beneficjenta występuje operator (system inwestor – operator), przy czym operator to podmiot odpowiedzialny za eksploatację majątku powstałego w wyniku realizacji projektu przez beneficjenta. Operator może stać się również właścicielem tego majątku,
- w realizacji i/lub eksploatacji inwestycji uczestniczy wiele podmiotów (np. gdy projekt budowy drogi jest realizowany przez kilka gmin). Decyzję o stosowaniu metody analizy skonsolidowanej należy podjąć na podstawie treści Wytycznych dotyczących analizy instytucjonalnej.

Analiza skonsolidowana polega na zsumowaniu przepływów pieniężnych wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację projektu oraz na wyeliminowaniu wzajemnych rozliczeń między nimi. Przykładem może być sytuacja inwestor – operator, gdzie operator

za użytkowanie środków trwałych płaci czynsz. W takim przypadku należy dodać przepływy pieniężne oszacowane osobno dla inwestora i operatora, a następnie wyeliminować z jednej strony płatność czynszu (wydatek operatora), z drugiej przychód z czynszu (wpływ inwestora), jako rozliczenie wzajemne między operatorem i inwestorem wynikające z realizacji projektu⁹. W założeniach do analizy finansowej, oprócz dokonania wyboru metody standardowej lub złożonej należy opisać również, jakie wersje planu finansowego będą tworzone i wskazać, który z nich będzie używany do obliczenia wskaźników efektywności finansowej, wskaźnika luki finansowej i analizy trwałości finansowej.

Efektom końcowym modelu będą gotowe plany finansowe w różnych wersjach, które zostaną następnie wykorzystane do obliczenia wskaźników efektywności finansowej oraz sporządzenia analizy luki finansowej i analizy trwałości finansowej.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **w oparciu o jakie założenia sporządzana jest analiza finansowa projektu.**

III.2. Nakłady inwestycyjne na realizację projektu

do 2 stron

W podrozdziale tym należy przedstawić szczegółowy harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji projektu w ujęciu kwartalnym zgodnie z tabelą, która obowiązuje we **Wniosku o dofinansowanie realizacji projektu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013**. Dla każdej pozycji musi zostać zaprezentowana wartość netto, stawka VAT, naliczony podatek VAT oraz wartość brutto. Nakłady inwestycyjne należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku na podstawie najbardziej aktualnych i wiarygodnych danych (np. aktualne oferty czy kosztorysy inwestorskie) wraz ze wskazaniem ich wiarygodnego źródła.

Harmonogram rzeczowo – finansowy powinien obejmować wszelkie nakłady związane z realizacją projektu, czyli zarówno wydatki kwalifikowalne jak i niekwalifikowalne, wskazując jednoznaczną kwotę każdej z kategorii wydatków.

Wydatki kwalifikowalne należy określić zgodnie ze **Szczegółowym opisem osi priorytetowych RPO WK-P na lata 2007-2013, Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 oraz Krajowymi wytycznymi dotyczącymi**

⁹ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, Minister Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 19.09.2007 r., str. 5 i 6.

kwifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013.

W przypadku stosowania w ramach projektu/dopuszczenia dla danego rodzaju działania, zasady cross-financingu wymagane jest zaprezentowanie odrębne nakładów inwestycyjnych dla tej części projektu, której zakres merytoryczny podlega obszarowi interwencji EFS.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **jakie dokładnie nakłady finansowe są konieczne dla zrealizowania projektu.**

III.3. Przychody ze sprzedaży i program sprzedaży

do 3 stron

W tym podrozdziale należy przedstawić zmianę przychodów ze sprzedaży w związku z realizacją projektu w rocznych przedziałach czasowych w okresie analizy.

Podstawą szacowania przychodów ze sprzedaży musi być plan sprzedaży zawierający określenie prognozowanych ilości sprzedanych produktów/usług oraz ich prognozowane ceny jednostkowe. Przyjęte założenia i ich podstawy muszą być szczegółowo określone i wiarygodne.

Kalkulując popyt, należy zwracać szczególną uwagę na plan taryfowy i jego rozkład w czasie. Należy odnieść się tu do dostępności cenowej, aby nie przeszacować znacząco przychodów. Pamiętać należy również o odpowiedniej liczbie odbiorców, zachowując pełną staranność, aby przyjęte założenia były możliwie jak najbardziej realne. Przychody powinny zostać skorygować o współczynnik ich ściągальności (na podstawie należności nieregularnych), określony w oparciu o dane historyczne. Należy pamiętać, że poziom opłat w sektorach regulowanych musi być zgodny z odpowiednimi aktami prawnymi, obowiązującymi w tym zakresie¹⁰. Optymalny system opłat powinien być oparty o rzeczywiste spożycie zasobów, a opłaty powinny przynajmniej pokrywać koszty, jak również znaczną część amortyzacji majątku. Odpowiednia struktura opłat powinna zmierzać do zmaksymalizowania dochodów z projektu przed subwencjami publicznymi, uwzględniając jednocześnie przystępność cenową.

Dostępność cenowa taryf. Polega na dostosowaniu poziomu taryf do zdolności gospodarstw domowych do płacenia za usługi. Poziom taryf może zostać ustalony poprzez odniesienie się do określonego procentu dochodu do dyspozycji gospodarstw domowych. Podstawą do weryfikacji dostępności cenowej jest dochód do dyspozycji gospodarstw domowych. Informacje o jego wysokości publikowane są regularnie na stronach Głównego Urzędu Statystycznego.

¹⁰ Dot. to zwłaszcza sektora wodno-kanalizacyjnego gdzie obowiązuje ustawa regulująca ceny – Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2001r., nr 72 poz. 747 z późniejszymi zmianami).

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **jakie dokładnie przychody będą generowane w wyniku realizacji projektu.**

III.4. Koszty operacyjne

do 3 stron

W podrozdziale tym należy zaprezentować zmianę kosztów operacyjnych w związku z realizacją projektu w rocznych przedziałach czasowych w okresie analizy.

Prezentacji kosztów operacyjnych należy dokonać w wariantcie porównawczym (koszty rodzajowe).

Podział kosztów wg rodzajów¹¹:

- amortyzacja,
- zużycie materiałów i energii,
- usługi obce,
- podatki i opłaty,
- wynagrodzenia,
- ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia,
- pozostałe koszty rodzajowe,
- wartość sprzedanych towarów i materiałów.

Przyjęte założenia dotyczące zmiany kosztów i ich podstawy muszą również być szczegółowo określone i wiarygodne.

Należy także przedstawić plan amortyzacji środków trwałych powstałych/nabytych w związku z realizacją projektu. Zalecane jest określenie amortyzacji w sposób uproszczony (amortyzacja liniowa) przy założeniu tożsamości żywotności ekonomicznej projektu z okresem analizy określonym w Wytycznych szczegółowych dla poszczególnych typów projektów, co oznacza, że wskazanym jest umarzanie przez cały okres analizy a nie jedynie przez okres stanowiący minimalny okres amortyzacji kategorii środków trwałych ujętych w Klasyfikacji Środków Trwałych. Amortyzacja jest jednocześnie kosztem i obciąża rachunek zysków i strat, a także nie stanowi (podobnie jak np. aktualizacja wartości majątku, tworzenie rezerw) wydatku pieniężnego i wobec tego nie jest brana pod uwagę przy stosowaniu metody DCF ani przy analizie trwałości finansowej.

Plany finansowe muszą zostać sporządzone na podstawie wzorów sprawozdań

¹¹ Załącznik nr 1 do Ustawy z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (Dz. U. nr 121 poz. 591 z późniejszymi zmianami).

określonych w ustawie o rachunkowości¹², można uwzględnić w rachunku zysków i strat również koszty niepieniężne (amortyzację). Istotne wtedy jest, aby przy analizie trwałości finansowej i efektywności finansowej wziąć pod uwagę tylko te koszty, z którymi wiąże się faktyczny wydatek pieniężny. Jeżeli rachunek przepływów pieniężnych sporządzany jest metodą pośrednią (zgodnie ze wzorem wynikającym z ustawy o rachunkowości), koszty w nim ujęte będą odzwierciedlały tylko koszty pieniężne.

Nakłady odtworzeniowe w modelu finansowym są nakładami związanymi z odtworzeniem wartości użytkowej w celu zachowania pełnych zdolności eksploatacyjnych i użytkowych projektu w trakcie jego trwania.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **jakie dokładnie koszty będą ponoszone w wyniku realizacji projektu**.

III.5. Rachunek zysków i strat

do 3 stron

Należy sporządzić rachunek zysków i strat dla projektu w wariantach porównawczych zgodnie z ustawą o rachunkowości w zakresie jej obowiązywania minimum na poziomie grup głównych dla okresu analizy. W rachunku zysków i strat projektu należy różnicowo ująć zmianę poszczególnych wielkości wywołaną jego realizacją, poprzez odjęcie wartości pozycji rachunku wyników nie uwzględniającego realizacji projektu (scenariusz bez projektu) od pozycji rachunku ją uwzględniającego (scenariusz z projektem).

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **czy realizacja projektu będzie generować dodatni wynik finansowy**.

III.6. Rachunek przepływów pieniężnych

do 3 stron

Obligatoryjnym elementem tego podrozdziału jest rachunek przepływów pieniężnych sporządzony dla projektu wg metody pośredniej zgodnie z ustawą o rachunkowości w zakresie jej obowiązywania minimum na poziomie grup głównych dla okresu analizy. Przepływy pieniężne powinny zawierać zmiany zapotrzebowania na kapitał obrotowy.

W rachunku przepływów pieniężnych należy różnicowo ująć wyłącznie zmianę poszczególnych wielkości wywołaną projektem również poprzez odjęcie wartości pozycji rachunku przepływów pieniężnych nie uwzględniającego realizacji projektu (scenariusz bez projektu) od pozycji rachunku ją uwzględniającego (scenariusz z projektem). W przypadku, gdy środki pieniężne na koniec okresu osiągają w którymkolwiek roku wartości ujemne należy

¹² Ustawa z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (Dz. U. nr 121 poz. 591 z późniejszymi zmianami).

określić źródło pokrycia deficytu.

W przypadku gdy beneficjentem jest podmiot zobowiązany zgodnie z ustawą o rachunkowości sporządzać rachunek przepływów pieniężnych należy w rozdziale tym zamieścić również – poza rachunkiem przepływów pieniężnych z projektu – sumaryczny rachunek pieniężny beneficjenta ujmujący dany projekt i pozostałe działalności. W przypadku, gdy środki pieniężne na koniec okresu osiągają w którymkolwiek roku wartości ujemne również należy określić źródło pokrycia deficytu.

Na podstawie tego rozdziału powinna zostać udowodniona trwałość finansowa projektu na etapie realizacji i eksploatacji.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **czy realizacja projektu będzie generować nadwyżkę środków pieniężnych.**

III.7. Analiza luki finansowej

do 2 stron

Metoda luki w finansowaniu ma na celu określenie poziomu wydatków kwalifikowalnych [zgodnie z art. 55 ust 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006], który z jednej strony gwarantuje, że projekt będzie miał wystarczające zasoby finansowe na jego realizację, z drugiej zaś pozwala uniknąć przyznania nienależnych korzyści odbiorcy pomocy, czyli finansowania projektu w wysokości wyższej niż jest to konieczne.

Określenie luki w finansowaniu nie jest wymagane dla projektów:

- podlegających zasadom pomocy publicznej,
- które nie generują dochodu,
- których przychody nie pokrywają w pełni kosztów operacyjnych.

W celu obliczenia luki finansowej należy odnieść się do określonych pozycji (przychodów i kosztów bez amortyzacji) różnicowego rachunku wyników oraz uwzględnić wartość rezydualną. Wartość rezydualną należy określić jako wartość bieżącą netto majątku w ostatnim roku odniesienia przyjętym do analizy, obliczaną na dwa sposoby:

- jako nie umorzoną część amortyzowanego majątku trwałego powstałego w związku z realizacją projektu,
- jako wartość bieżącą przewidywanych przepływów pieniężnych netto w tych latach gospodarczego życia projektu, które wykraczają poza okres analizy.

Algorytm obliczania luki w finansowaniu:

- **krok 1** – określenie wartości wskaźnika luki finansowej (R)

$$R = \text{MaxEE} / \text{DIC}$$

gdzie:

MaxEE - maksymalny wydatek kwalifikowalny = DIC – DNR;

DIC - zdyskontowany koszt inwestycji;

DNR - dyskontowany przychód netto (dochód) = zdyskontowane przychody – zdyskontowane koszty operacyjne + zdyskontowana wartość rezydualna.

- **krok 2** – określenie wartości kwoty decyzji (DA):

$$DA = EC * R$$

gdzie:

EC - koszty kwalifikowalne (zsumowane, niezdyskontowane)

- **krok 3** – określenie maksymalnej wartości dotacji z UE:

$$\text{Dotacja UE} = DA * \text{MaxCRpa}$$

gdzie:

MaxCRpa - maksymalna wielkość współfinansowania **(85%)**.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **w jakim stopniu projekt może być dofinansowany**.

III.8. Źródła finansowania

do 2 stron

Należy określić źródła finansowania kosztów całkowitych (kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych projektu), przy uwzględnieniu następujących założeń:

- dla projektów podlegających zasadom pomocy publicznej maksymalny poziom dotacji z EFRR nie może być wyższy niż maksymalna wielkość wsparcia określona w uszczegółowieniu osi priorytetowych RPO WK – P i ogłoszeniu o konkursie / naborze wniosków,
- dla projektów, które nie generują dochodu lub których dochody nie pokrywają w pełni kosztów operacyjnych maksymalny poziom dotacji z EFRR również nie może być wyższy niż maksymalna wielkość wsparcia określona w uszczegółowieniu osi priorytetowych RPO WK - P i ogłoszeniu o konkursie / naborze wniosków,

- dla pozostałych projektów maksymalny poziom dofinansowania zostaje określony z oparciem o analizę luki w finansowaniu,
- różnica pomiędzy kosztami kwalifikowalnymi i poziomem dotacji musi zostać pokryta ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (tu: należy jednoznacznie wskazać zabezpieczenie środków na pokrycie tej różnicy),
- koszty niekwalifikowalne muszą zostać pokryte w całości ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (tu: również należy jednoznacznie wskazać zabezpieczenie środków na pokrycie kosztów niekwalifikowalnych projektu).

W przypadku stosowania w ramach projektu / dopuszczenia dla danego rodzaju działania, zasady cross-financingu wymagane jest zaprezentowanie odrębne źródeł finansowania dla tej części projektu, której zakres merytoryczny zwyczajowo podlega obszarowi interwencji EFS.

Należy tu zatem przedstawić:

- pochodzenie źródeł finansowania,
- parametry zewnętrznych źródeł finansowania,
- ocenę możliwości finansowych inwestora.

Kwota planowanych do zaangażowania środków własnych powinna być zgodna z zaświadczeniem o posiadaniu środków i/lub uchwałą organu stanowiącego jeden z załączników do wniosku o dofinansowanie.

Jeżeli zakłada się współfinansowanie kredytem lub pożyczką, należy podać następujące dane:

- wartość i walutę kredytu/pożyczki,
- oprocentowanie - stałe lub zmienne; w przypadku oprocentowania zmiennego należy określić bazową stopę procentową (np. WIBOR 1M, WIBOR 3M, LIBOR 6M, itd.) oraz marżę,
- okres kredytowania,
- okres karencji,
- prowizję za przyznanie kredytu,
- częstotliwość spłaty (raty miesięczne, kwartalne, itd.).

Plan spłaty dla każdego kredytu i pożyczki winien obejmować wartość wypłaconych transz, rat kredytowych do spłaty i odsetek w kolejnych latach analizy oraz saldo zadłużenia kredytowego na koniec każdego roku. Pierwszy rok planu powinien być pierwszym rokiem

kredytowania. Ostatni rok planu powinien być tym, w którym zobowiązanie kredytowe zostanie całkowicie spłacone.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **jakie są planowane źródła finansowania projektu**.

III.9. Wskaźniki efektywności finansowej

do 4 stron

Należy obliczyć wskaźniki efektywności finansowej projektu i zaprezentować wyniki.

Należy podać wskaźniki:

- finansowej bieżącej wartości inwestycji netto (FNPV/C),
- finansowej bieżącej stopy zwrotu z inwestycji (FRR/C).

Dla projektów realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego należy dodatkowo podać wskaźniki finansowej bieżącej wartości netto kapitału (FNPV/K) oraz finansowej stopy zwrotu z kapitału (FRR/K). Dla dokonania powyższych wyliczeń można skorzystać z załączonego modelu.

Finansowa bieżąca wartość inwestycji netto (FNPV/C)

Wskaźnik FNPV/C jest sumą zdyskontowanych przepływów pieniężnych generowanych przez projekt w okresie odniesienia (w tym wartości rezydualnej). Jest wyliczany z punktu widzenia inwestycji, nie zaś podmiotu ją realizującego, nie uwzględnia zatem sposobu finansowania inwestycji. Oblicza się go tylko na podstawie operacyjnych (przychody, wartość rezydualna, zmiany w kapitale obrotowym i koszty operacyjne bez odsetek) oraz inwestycyjnych (nakłady inwestycyjne i odtworzeniowe) przepływów pieniężnych.

$$FNPV/C = \sum_{i=0}^n Sli / (1+r)^i$$

Sli - przepływy z inwestycji w roku i

n - liczba lat okresu analizy (okresu odniesienia)

r - przyjęta stopa dyskontowa

Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji (FRR/C)

Wskaźnik FRR/C jest stopą dyskontową, przy której wskaźnik FNPV/C jest równy zero.

$$0 = \sum_{i=0}^n \frac{S_i}{(1 + FRR/C)^i}$$

gdzie:

S_i – przepływy z inwestycji w roku i

n – liczba lat okresu analizy (okresu odniesienia)

gdzie:

S_i – przepływy z inwestycji w roku i

n – liczba lat okresu analizy (okresu odniesienia)

Finansowa bieżąca wartość netto kapitału (FNPV/K)

Wskaźnik FNPV/K jest sumą zdyskontowanych przepływów pieniężnych generowanych przez projekt w okresie odniesienia (w tym wartości rezydualnej) liczoną z punktu widzenia podmiotu realizującego inwestycję (kapitału krajowego), uwzględnia sposób finansowania inwestycji. Oblicza się go w oparciu o operacyjne (przychody, wartość rezydualna, zmiany w kapitale obrotowym i koszty operacyjne bez odsetek), inwestycyjne (nakłady inwestycyjne i odtworzeniowe) i finansowe (spłata i zaciągnięcie kredytów, odsetki, dotacja z RPO WKP jako przepływ dodatni) przepływy pieniężne.

$$FNPV/K = \sum_{i=0}^n \frac{SP_i}{(1+r)^i}$$

gdzie:

SP_i - przepływy dla podmiotu z tytułu realizacji projektu w roku i

n - liczba lat okresu analizy (okresu odniesienia)

r - przyjęta stopa dyskontowa

Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu z kapitału (FRR/K)

Wskaźnik FRR/K jest stopą dyskontową, przy której wskaźnik FNPV/K jest równy zero.

$$0 = \sum_{i=0}^n \frac{SP_i}{(1 + FRR/K)^i}$$

gdzie:

SP_i - przepływy dla podmiotu z tytułu realizacji projektu w roku i

n - liczba lat okresu analizy (okresu odniesienia)

Wskaźniki FNPV/C i FRR/C prezentują zdolność do pokrycia kosztów inwestycji przez przychody generowane z projektu. Są one wskaźnikami rentowności z zainwestowanego kapitału, bez względu na jego pochodzenie. Wskaźnik FNPV/C jest wyrażony w wartościach pieniężnych, a jego wysokość jest m.in. zdeterminowana skalą inwestycji, co powoduje, że jest on mało użyteczny przy porównywaniu dwóch projektów o różnej wartości. Jego dodatni poziom świadczy o tym, że inwestycja jest w stanie pokryć swoje koszty przychodami (tj. że zdyskontowane przychody generowane przez projekt przewyższają jego koszty). Wskaźnik FRR/C nadaje się z kolei do porównywania różnych projektów. Należy zaznaczyć, iż ze względu na konstrukcję tego wskaźnika możliwe są sytuacje, gdy nie jest możliwe jego obliczenie lub gdy przyjmuje on kilka różnych wartości.

Gdy wskaźnik FRR/C jest większy od przyjętej stopy dyskontowej, inwestycja jest w stanie pokryć swoje koszty przychodami. Jeżeli FNPV/C jest większy od zera, to FRR/C jest większy od stopy dyskonta i odwrotnie, jeżeli FNPV/C jest mniejszy od zera, to FRR/C jest mniejszy od stopy dyskonta.

Wskaźniki FNPV/K i FRR/K prezentują finansową efektywność inwestycji, (czyli jej zdolność do pokrycia wydatków wpływami) z punktu widzenia podmiotu (lub podmiotów) wdrażających projekt. Efektywność inwestycji jest obliczana dla tego wskaźnika z punktu widzenia zaangażowanego kapitału krajowego. Interpretacja wartości tych wskaźników i zależności zachodzące między nimi są analogiczne jak w przypadku wskaźników FNPV/C i FRR/C. Obliczane są one bowiem w ten sam sposób, różnice wynikają tylko z przyjęcia innych strumieni przepływów pieniężnych jako podstawy do dokonania obliczeń.

Dla projektów dofinansowywanych z RPO WK-P wskaźnik FNPV/C powinien kształtować się poniżej zera. W przeciwnym wypadku projekt wykazuje rentowność nawet w przypadku braku dotacji. To kryterium dotyczy wszystkich projektów, z wyjątkiem projektów objętych pomocą publiczną. Natomiast wskaźnik FRR/K nie powinien przekraczać wartości przyjętej stopy dyskontowej. W przeciwnym razie mamy do czynienia z uzyskiwaniem nadmiernego zwrotu z projektu przez inwestora.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **czy realizacja projektu jest efektywna finansowo.**

III.10. Trwałość finansowa

do 3 stron

Analiza trwałości finansowej ma na celu weryfikację, wystarczalności własnych zasobów na pokrycie wszystkich wydatków finansowych, na przestrzeni całego okresu odniesienia. Trwałość finansowa inwestycji zaistnieje, jeśli skumulowane przepływy pieniężne netto nie będą ujemne w żadnym z analizowanych lat. Ponadto, trwałość finansowa powinna zostać zbadana w odniesieniu do beneficjenta i operatora.

W analizie trwałości finansowej uwzględnia się koszty inwestycyjne (nakłady inwestycyjne i odtworzeniowe), wszystkie zaplanowane źródła finansowania, dochody netto (przychody projektu, jego koszty operacyjne i podatek dochodowy) oraz zmiany w kapitale obrotowym. Nie uwzględnia się tutaj wartości rezydualnej, chyba że planowana jest rzeczywista likwidacja składników majątku projektu w ostatnim roku analizy. W analizie trwałości finansowej taryfy nie są ograniczone do poziomu określonego przez dostępność cenową (w przypadku, gdy miało to zastosowanie przy planowaniu przychodów).

Analizę trwałości finansowej należy przeprowadzić w dwóch wariantach:

- **Analizy zasobów finansowych projektu** polega na zweryfikowaniu, czy salda niezdyktowanych skumulowanych przepływów pieniężnych generowanych przez projekt są w każdym roku okresu odniesienia większe lub równe zero.
Projekt uznaje się za trwały finansowo, jeżeli jego skumulowane przepływy pieniężne w każdym roku analizy są nieujemne. Niemniej jednak, ze względu na specyfikę niektórych sektorów (np. drogownictwo) może okazać się, że projekt wykazuje deficytowość w niektórych latach. W takim przypadku należy wskazać źródła pokrycia deficytu, które powinny znaleźć potwierdzenie w analizie sytuacji finansowej beneficjenta/operatora projektu. Nabiera ona wtedy szczególnego znaczenia, gdyż to na niej spoczywa wówczas konieczność wykazania, iż nie istnieje niebezpieczeństwo niezrealizowania rezultatów projektu wskutek niewystarczających środków finansowych.
- **Analizy sytuacji finansowej Beneficjenta (i Operatora)** projektu, jest kluczowa z punktu widzenia finansowej trwałości przedsięwzięcia. Pozytywne wyniki analizy zasobów finansowych projektu tracą bowiem na znaczeniu, jeżeli występuje niebezpieczeństwo bankructwa beneficjenta lub operatora. Analiza przepływów gotówkowych beneficjenta i operatora powinna wykazać, że posiada on dodatnie roczne saldo gotówkowe pod koniec każdego roku okresu odniesienia. Instytucje nie są w stanie funkcjonować przy ujemnym saldzie środków pieniężnych w ciągu choćby jednego roku, nawet jeżeli plan finansowy wykazuje dodatnie salda środków finansowych we wszystkich pozostałych latach analizy.

Do analizy sytuacji finansowej należy zastosować plan finansowy obejmujący „podmiot z projektem” uwzględniając przy tym uwagi odnośnie wartości rezydualnej i przychodów projektu poczynione na początku niniejszego rozdziału.

Dla podmiotów publicznych, objętych Ustawą o finansach publicznych należy w analizie ich sytuacji finansowej przedstawić wskaźnik zadłużenia oraz wskaźnik obsługi zadłużenia w dwóch wersjach:

- wynikającej z Ustawy o finansach publicznych, która nie obejmuje kredytów, pożyczek i emisji papierów wartościowych, zaciągniętych lub wyemitowanych w celu sfinansowania udziału własnego podczas realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE. Te wskaźniki najłatwiej obliczyć na podstawie prognozy obsługi długu przez podmiot publiczny,
- realnej obejmującej kredyty, pożyczki i emisje papierów wartościowych zaciągnięte lub wyemitowane w celu sfinansowania udziału własnego podczas realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE.

Wskaźnik zadłużenia

$$WZ = Z/D$$

gdzie:

Z - łączna kwota długu na koniec danego roku

D – dochody ogółem w danym roku

Wskaźnik obsługi zadłużenia

$$WOZ = \frac{K + P + O_K + O_W + W}{D}$$

gdzie :

K - raty kredytów i pożyczek przypadających do spłaty w danym roku

P - potencjalne kwoty wynikające z udzielonych poręczeń do zapłaty w danym roku

O_K - odsetki od kredytów i pożyczek do zapłaty w danym roku

O_W - odsetki i dyskonta z tytułu wyemitowanych papierów wartościowych do zapłaty w danym roku

W - wykup wyemitowanych papierów wartościowych przypadający na dany rok

D - dochody ogółem w danym roku

Wskaźniki zadłużenia powinny kształtować się poniżej limitów wyznaczonych przez Ustawę, tj. 60% dla wskaźnika zadłużenia oraz 15% dla wskaźnika obsługi długu. Wskaźniki uwzględniające dług zaciągnięty w celu sfinansowania udziału własnego w projektach współfinansowanych ze środków UE podawane są oceniającym, aby mogli oni zdecydować o ewentualnym zagrożeniu trwałości finansowej projektu mając również jako podstawę pełne zadłużenie podmiotu. Dla pozostałych podmiotów należy obliczyć wskaźnik pokrycia obsługi długu (WPOD), który powinien wykazać wartość nie niższą niż 1,2.

Wskaźnik pokrycia obsługi długu

$$\text{WPOD} = \frac{\text{Pop} + \text{Pinw} + \text{Wfin} + \text{G}}{\text{Wyd fin}}$$

gdzie:

Pop - przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej w danym roku

Pinw - przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej w danym roku

Wfin - wpływy z działalności finansowej w danym roku

G - środki pieniężne na początku roku

Wyd fin - wydatki na działalność finansową w danym roku

Pamiętać należy że trwałość finansowa jest bardzo istotnym kryterium oceny projektów. Dostosowując istniejące studia wykonalności (dostosowane do wymogów okresu programowania 2004-2006) do niniejszych wytycznych należy sprawdzić czy:

- została wykonana zarówno analiza zasobów finansowych projektu (przebadano trwałość finansową projektu) oraz analiza sytuacji finansowej beneficjenta lub operatora (przebadano trwałość finansową podmiotów zaangażowanych w realizację projektu),
- w analizie sytuacji finansowej beneficjenta/operatora obliczono wskaźniki wymagane w niniejszych wytycznych.

Jednostki samorządu terytorialnego (JST) charakteryzują się stosunkowo niskim ryzykiem kredytowym w związku z tym, że:

- JST posiadają znaczne majątki,

- JST mają ustawową gwarancję stałych dochodów zapewniających stabilność finansową,
- JST nie mają zdolności upadłościowej.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **czy zapewniona jest trwałość finansowa projektu.**

III.11. Analiza ekonomiczna

do 4 stron

Analiza ekonomiczna powinna:

- zostać sporządzona z punktu widzenia społeczności, przy czym punktem wyjścia do analizy ekonomicznej będą przepływy pieniężne oszacowane wcześniej w analizie finansowej,
- wychodzić z założenia, że wkład w projekt jest szacowany w kontekście jego kosztu alternatywnego a produkt finalny w kontekście gotowości odbiorcy do płatności, koszt alternatywny nie musi odpowiadać kosztowi finansowemu,
- uwzględniać korektę efektów fiskalnych poprzez odliczenie w przepływach pieniężnych analizy finansowej wydatków nie mających odpowiednika w realnych zasobach (tu: dotacje, podatki pośrednie),
- uwzględniać korektę efektów zewnętrznych,
- uwzględniać przekształcenie cen rynkowych w ceny kalkulacyjne, poprzez wzięcie pod uwagę jedynie wynagrodzenia ukrytego, przedstawionego poniżej w cenach rozrachunkowych.

Analiza ekonomiczna zajmuje się oceną efektywności projektu z punktu widzenia całego społeczeństwa. Analiza finansowa również badała efektywność projektu (za pomocą wskaźników FNPV i FRR), jednakże w węższym ujęciu, poprzez stosowanie podejścia od strony finansów projektu i/lub podmiotu wdrażającego.

Jak wspomniano wyżej, istnieją cztery metody prowadzenia analiz kosztów i korzyści:

- analiza kosztów i korzyści (CBA),
- analiza efektywności kosztowej (CEA),
- analiza wielokryterialna (MCA),
- analiza metodą uproszczoną (opis ilościowych i jakościowych skutków realizacji projektu).

W praktyce dla potrzeb Studium należy przeprowadzić analizę efektywności kosztowej (w ramach analizy wariantów), analizę finansową i ekonomiczną. W przypadku, gdy nie jest możliwe przeprowadzenie pełnej analizy ekonomicznej (brak możliwości skwantyfikowania

korzyści ekonomicznych) należy wybrać jedną z dwóch metod tj. analizę wielokryterialną lub uproszczoną – dotyczącą opisu ilościowych i jakościowych skutków realizacji projektu.

Analiza kosztów i korzyści (CBA)

Analiza kosztów i korzyści społecznych metodą CBA jest wymagana jedynie w odniesieniu do projektów dużych (o całkowitym koszcie powyżej 25 mln euro w przypadku sektora środowiska oraz 50 mln euro w przypadku pozostałych dziedzin). W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego nie przewiduje się realizacji projektów dużych, dlatego w przypadku projektów nie zaliczanych do projektów dużych analiza kosztów i korzyści metodą CBA nie jest obligatoryjna.

Do oszacowania kosztów i korzyści ekonomicznych stosowana jest podobnie jak w analizie finansowej metodologia DCF.

W celu dokonania oceny ekonomicznej projektu należy posłużyć się następującymi ekonomicznymi wskaźnikami efektywności:

- ekonomiczną wartością bieżącą netto (ENPV), która powinna być większa od zera,
- ekonomiczną stopą zwrotu (ERR), która powinna przewyższać przyjętą stopę dyskontową,
- relacją korzyści do kosztów (B/C), która powinna być wyższa od jedności.

W celu umożliwienia przeprowadzenia oceny projektu ze społecznego punktu widzenia koryguje się przepływy pieniężne określone w analizie finansowej o efekty zewnętrzne, efekty fiskalne, przekształcenie cen rynkowych w ceny rozrachunkowe.

Wytyczne do sporządzenia studiów wykonalności np. w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004 - 2006 (ZPORR) przewidywały z reguły jedynie korektę o efekty zewnętrzne. Należy więc sprawdzić, czy w studiach wykonalności opracowanych przed ukazaniem się niniejszych wytycznych skorygowano przepływy pieniężne również o efekty fiskalne oraz przekształcenie cen rynkowych w rozrachunkowe.

Analiza ekonomiczna, podobnie jak analiza finansowa, prowadzona jest za pomocą metody DCF. Należy prowadzić ją jednak w cenach stałych stosując stopę dyskonta na poziomie 5,5%. W przypadku gdy analizę finansową prowadzono przy innych założeniach co do rodzaju cen (stałe, bieżące), należy dokonać korekty o inflację. Ponieważ analiza ekonomiczna jest prowadzona na podstawie wykonanej wcześniej analizy finansowej należy utrzymać wszystkie pozostałe (poza stopą dyskonta i cenami stałymi/bieżącymi) założenia (przede wszystkim makroekonomiczne oraz dotyczące okresu odniesienia) z analizy finansowej.

Efekty zewnętrzne

Każda inwestycja, oprócz efektów finansowych w postaci m.in. przychodów i kosztów, implikuje również tzw. efekty zewnętrzne - pozytywne i negatywne - które nazywane są również korzyściami i kosztami zewnętrznymi. Są efektami odczuwanymi przez otoczenie projektu, nie związanymi z żadnymi rekompensatami. Przykładem kosztu zewnętrznego może być zwiększenie zanieczyszczenia powietrza wskutek budowy nowej drogi, korzyści zewnętrznej - zmniejszenie ilości wypadków drogowych wskutek zastąpienia transportu kołowego przez szynowy czy zmniejszenie ilości zachorowań dzięki poprawie jakości wody pitnej. Na koszty ekonomiczne inwestycji składają się jej koszty finansowe (operacyjne i inwestycyjne) oraz koszty zewnętrzne, natomiast na korzyści ekonomiczne - dochody, wartość rezydualna i korzyści zewnętrzne. W analizie ekonomicznej oceniamy projekt z punktu widzenia społeczeństwa, musimy uwzględnić efekty zewnętrzne, które nie są brane pod uwagę przy analizie finansowej.

Niektóre efekty zewnętrzne nie dają się wyrazić w pieniądzu z powodu zbyt wysokich kosztów badań szacunkowych lub braku metod ekonomicznej wyceny danego efektu. Ważne jest, aby opisać takie efekty dokładnie oraz zaznaczyć że pewne istotne korzyści nie zostały zawarte przy obliczaniu wskaźników analizy ekonomicznej. Jeżeli to możliwe, należy skwantyfikować je w jednostkach naturalnych.

Oszacowanie efektów zewnętrznych winno się wykonać w poniższych działaniach:

- identyfikacja i opis efektów zewnętrznych,
- ilościowe określenie efektów zewnętrznych. Przykładowo, w przypadku poprawy jakości wody pitnej, beneficjent powinien przytoczyć dane epidemiologiczne dotyczące chorób gastrycznych w analizowanym regionie, wywołanych niską jakością wody oraz oszacować stopień zmniejszenia się liczby przypadków tych chorób dzięki poprawie jakości wody,
- oszacowanie kosztów / korzyści zewnętrznych w pieniądzu. Kontynuując powyższy przykład, beneficjent powinien oszacować koszt społeczny związany z leczeniem pojedynczego przypadku choroby gastrycznej (zaniechana produkcja, koszty leczenia, itp.) Powinno być to podstawą do całościowego oszacowania korzyści dla społeczeństwa wynikających ze zmniejszenia efektu zewnętrznego.

Efekty fiskalneUwzględnienie efektów fiskalnych w analizie polega na skorygowaniu następujących pozycji:

- odliczenie podatków pośrednich od cen nakładów i produktów (np. podatku VAT, który

w analizie finansowej jest uwzględniany w cenach, pod warunkiem, że nie podlega zwrotowi),

- odliczenie subwencji i wpłat, mających charakter wyłącznie przekazu pieniężnego - tzw. "czyste" płatności transferowe na rzecz osób fizycznych (np. płatności z tytułu ubezpieczeń społecznych),
- doliczenie do cen nakładów objętych analizą podatków bezpośrednich,
- uwzględnienie w cenie tych konkretnych podatków pośrednich / subwencji / dotacji, które mają za zadanie zmienić efekty zewnętrzne. Jednakże należy pamiętać, aby w trakcie analizy nie liczyć ich podwójnie (np. podatek włączony do danej ceny oraz jako szacunkowy zewnętrzny koszt środowiskowy).

Ceny rozrachunkowe (przekształcenia cen)

Przekształcenie cen rynkowych w ceny rozrachunkowe (kalkulacyjne) polega na uwzględnieniu czynników, które powodują, że ceny nakładów i produktów projektu są inne niż w warunkach równowagi konkurencyjnej (tj. skutecznego rynku). Konwersja obejmować będzie np. wartości wynagrodzeń (tzw. wynagrodzenia ukryte ang. *shadow wage*), gdzie należy uwzględnić właściwe wynagrodzenie ukryte, odzwierciedlające rzeczywisty koszt pracy, z reguły niższy niż wynagrodzenie finansowe (czyli obserwowane w gospodarce). Można je obliczyć, jako średnią ważoną:

- wynagrodzenia ukrytego na konkurencyjnych rynkach pracy: pracowników wykwalifikowanych i „przeniesionych” niewykwalifikowanych pracowników (tj. niewykwalifikowanych pracowników zatrudnionych poprzednio przy podobnej działalności). Można przypuszczać, że będzie ono równe wynagrodzeniu finansowemu,
- wynagrodzenia ukrytego na rynkach pracy gdzie występuje bezrobocie przymusowe pracowników niewykwalifikowanych, którzy przed pracą w ramach projektu byli bezrobotni. Można przypuszczać, że będzie ono równe średniej wartości pieniężnej czasu wolnego, po odliczeniu świadczeń z tytułu bezrobocia,
- wynagrodzenia ukrytego na rynkach pracy gdzie występuje zjawisko działalności niezarejestrowanej: pracowników niewykwalifikowanych, którzy przed pracą w ramach projektu prowadzili działalność niezarejestrowaną. Powinno ono odzwierciedlać wartość przewidywanych rezultatów.

Waga użyta do obliczania średniej powinna odzwierciedlać możliwą proporcję pracowników należących do każdej z powyższych kategorii. Następnie należy odliczyć wpłaty z tytułu ubezpieczeń społecznych.

W przypadku braku dokładnych danych statystycznych dotyczących lokalnego rynku pracy, zaleca się zastosowanie regionalnego wskaźnika stopy bezrobocia, jako podstawy

określenia wynagrodzenia ukrytego. Na przykład w sytuacji, gdy mamy do czynienia z wysokim bezrobociem przymusowym, można zastosować podany poniżej prosty wzór:

$$SW = FW \times (1-u) \times (1-t)$$

gdzie :

SW – wynagrodzenie ukryte

FW – wynagrodzenie finansowe (rynkowe)

u – regionalny wskaźnik stopy bezrobocia

t – stawka wpłat z tytułu ubezpieczenia społecznego i odpowiednich podatków

Czynnikiem konwersji jest zapis $(1-u) \times (1-t)$.

Po skorygowaniu przepływów pieniężnych projektu o efekty fiskalne i zewnętrzne oraz przekształceniu cen rynkowych na rozrachunkowe możemy przystąpić do obliczenia wskaźników ekonomicznej efektywności projektu:

- ENPV czyli ekonomicznej wartości bieżącej projektu,
- ERR czyli ekonomicznej stopy zwrotu,
- wskaźnika B/C, będącego relacją korzyści do kosztów.

Ekonomiczna bieżąca wartość inwestycji netto (ENPV)

Wskaźnik ENPV jest różnicą zdyskontowanych korzyści i kosztów (tj. strumieni finansowych skorygowanych o efekty zewnętrzne i fiskalne oraz poddanych przekształceniu z cen rynkowych na rozrachunkowe) związanych z projektem

$$ENPV/K = \sum_{i=0}^n \frac{S_i}{(1+r)^i}$$

gdzie:

S_i – saldo strumieni ekonomicznych generowanych przez projekt w roku i

n – liczba lat okresu analizy

r – przyjęta stopa dyskonta

Ekonomiczna wewnętrzna stopa zwrotu z inwestycji (ERR)

Wskaźnik ERR jest stopą dyskontową, przy której wskaźnik ENPV jest równy zero.

$$0 = \sum_{i=0}^n \frac{S_i}{(1+ERR)^i}$$

gdzie :

S_i – saldo strumieni ekonomicznych generowanych przez projekt w roku i

n – liczba lat okresu analizy

r – przyjęta stopa dyskonta

Wskaźnik korzyści/koszty (B/C)

$$B/C = \frac{\sum_{i=0}^n \frac{B_i}{(1+r)^i}}{\sum_{i=0}^n \frac{C_i}{(1+r)^i}}$$

gdzie:

B_i - strumień korzyści ekonomicznych generowanych przez projekt w roku i

C_i - strumień kosztów ekonomicznych generowanych przez projekt w roku i

n - liczba lat okresu analizy

r - przyjęta stopa dyskonta

Do liczenia wszystkich wskazanych powyżej wskaźników używać należy strumieni korzyści i kosztów ekonomicznych, będących strumieniami przepływów pieniężnych używanych do oceny efektywności finansowej inwestycji.

Wskaźnik ENPV wykazuje ekonomiczną opłacalność inwestycji, gdy kształtuje się powyżej zera. Wskaźnik B/C wykazuje opłacalność projektu - gdy jest większy od jedności. W przeciwnym razie koszty ekonomiczne projektu przewyższają jego korzyści ekonomiczne, co świadczy o ekonomicznej nieopłacalności inwestycji. Wartością minimalną dla wskaźnika ERR (podobnie jak dla wskaźników FRR/C i FRR/K) jest przyjęta stopa dyskontowa. Projekt, który wykazuje ekonomiczną nieopłacalność na podstawie w/w wskaźników, nie może zostać zakwalifikowany do dofinansowania.

Analizę efektywności kosztowej (CEA) przeprowadzaną za pomocą wskaźnika dynamicznego kosztu jednostkowego (DGC) opisano w części II.7 ANALIZA WARIANTÓW. Analizę finansową i ekonomiczną oraz analizę wrażliwości, ryzyka i trwałości finansowej w sposób wyczerpujący opisano w innych podrozdziałach.

Analiza wielokryterialna (MCA) polega na jednoczesnym rozpatrywaniu różnych (rozłącznych) celów w stosunku do ocenianego przedsięwzięcia. Stosuje się ją wtedy, gdy nie jest możliwe skwantyfikowanie celów w jednostkach pieniężnych lub naturalnych, przez co nie można ich włączyć do analizy ekonomicznej i/lub analizy CEA. Analiza wielokryterialna może stanowić również uzupełnienie analizy ekonomicznej lub analizy efektywności kosztowej.

Przebieg analizy wielokryterialnej można opisać w następujących czynnościach:

- wybór celów projektu. Dopuszcza się jednak, aby zawierały element alternatywnego wyboru (osiągnięcie jednego celu w stopniu nieco większym może wykluczać częściową realizację innego),
- przypisanie wag do poszczególnych celów. Po skonstruowaniu wiązki celów należy przypisać im relatywne wagi (sumujące się do 100%), odzwierciedlające ich znaczenie,
- określenie kryteriów oceny dla poszczególnych celów,
- analiza oddziaływania. Należy zanalizować w odniesieniu do wybranych kryteriów skutki projektu (lub każdego z wariantów, jeżeli prowadzimy analizę opcji). Rezultaty tej analizy mogą mieć charakter ilościowy albo jakościowy,
- przypisanie punktacji dla rezultatów poprzedniego etapu analizy w każdym z kryteriów. Punktacja wynosi 0 pkt. w przypadku braku wpływu, 1 pkt. - niewielki wpływ, 2 pkt. - umiarkowany, 3 pkt. - istotny, 4 pkt. - bardzo duży wpływ 5 pkt. – zasadniczy (w praktyce jedyny),
- obliczenie sumarycznego wskaźnika oceny punktowej, zgodnie z przypisanymi wcześniej wagami (i wybór wariantu optymalnego, jeżeli prowadzimy analizę opcji).

Ocena punktowa MCA (analiza wariantów) – przykład

Wariant 1	Waga	Ocena	Wpływ
Zmniejszenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery	60%	5	3,0
Redukcja liczby wypadków	20%	2	0,4
Poprawa komunikacji	20%	2	0,4
Ogółem			3,8
Wariant 2	Waga	Ocena	Wpływ
Zmniejszenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery	40%	2	0,8
Redukcja liczby wypadków	20%	3	0,6
Poprawa komunikacji	40%	2	0,8
Ogółem			2,2

Źródło: opracowanie własne.

W przykładzie zaprezentowanym powyżej ze względu na wyższą ocenę sumaryczną, wariantem lepiej realizującym cele projektu jest wariant 1. Ocena sumaryczna w analizie wielokryterialnej powinna wynosić minimum 2 (w przypadku analizy opcji dotyczy to oceny wariantu optymalnego). W przeciwnym razie projekt jest mało istotny z punktu widzenia celów, które ma osiągnąć.

Jeżeli metoda analizy wielokryterialnej nie jest wykorzystywana w opracowywanym Studium Wykonalności, należy wpisać „nie dotyczy”.

Analiza metodą uproszczoną będąca opisem ilościowych i jakościowych skutków realizacji projektu jest uzupełnieniem powyższych metod badawczych. Należy zaprezentować wszystkie skutki projektu, które nie zostały ujęte w analizie ekonomicznej lub CEA. Należy je oszacować w kategoriach ilościowych, jeżeli to niemożliwe - poprzestać na opisie jakościowym. W analizie CEA zwracać należy uwagę na analizę rezultatów zwłaszcza na jeden, najbardziej istotny rezultat projektu. Wszystkie pozostałe (pozytywne i negatywne) skutki inwestycji także powinny zostać uwzględnione. Jeśli to możliwe należy opisać te efekty inwestycji, których nie udało się na potrzeby analizy ekonomicznej skwantyfikować w jednostkach pieniężnych.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **jaka jest efektywność ekonomiczna realizacji projektu.**

III.12. Analiza wrażliwości i ryzyka

do 3 stron

Na ogólną ocenę ryzyka projektu składa się analiza wrażliwości i analiza ryzyka.

Ryzyko i wrażliwość projektu badane są w odniesieniu do jego trwałości finansowej. Najważniejszym z zagrożeń dla projektu jest niebezpieczeństwo utraty płynności finansowej przez beneficjenta i/lub operatora projektu. Jeżeli podmiot taki zbankrutuje, nie będzie w stanie zrealizować i/lub utrzymać rezultatów projektu. Ocena ryzyka powinna wykazać, że zidentyfikowane czynniki nie spowodują utraty płynności finansowej systemu.

Analiza wrażliwości jest techniką analityczną umożliwiającą systematyczne badanie wyników i projektu w sytuacji, gdy projekt w czasie odbiega od założonych lub wyliczonych wartości, wyliczonych we wcześniejszych analizach i polega na określeniu wpływu zmiany pojedynczych zmiennych krytycznych o określonej procentowo wartości na wartości wskaźników efektywności finansowej i ekonomicznej projektu. Istotą analizy wrażliwości jest to, że zmianie powinna być poddawana tylko jedna zmienna, podczas gdy inne parametry powinny pozostać niezmiennicze. Jeżeli odchylenie badanej zmiennej o $\pm 1\%$ od przyjętej wartości bazowej powoduje zmianę wartości bazowej wskaźnika NPV (FPNV/C, FNPV/K lub ENPV) przynajmniej o $\pm 5\%$, to zmienną taką należy uznać za krytyczną.

W badaniu ryzyka analizuje się wpływ odchylenia z wykorzystaniem przygotowanego modelu finansowego z dokonanymi wyliczeniami, będącego podstawą do obliczenia wskaźników efektywności.

Analizując wrażliwość projektu można poddać badaniu m.in. ceny za oferowane usługi, dane makroekonomiczne (np. założony wskaźnik inflacji), natężenie ruchu, liczbę podróży, wolumen oferowanych usług (np. liczbę wytworzonych KW energii, liczbę pojazdów, liczbę pociągów), procent wykorzystania istniejących mocy, koszty robocizny, stawki godzinowe za robociznę, liczbę pracowników, ceny jednostkowe materiałów, zużycie energii, wolumen zużytych materiałów, ceny energii, ceny paliw, koszty kluczowych materiałów, itd.

Do analizy wrażliwości należy użyć te zmienne, bowiem zmienne zależne od innych mogą zniekształcać wyniki analizy i pociągać za sobą ponowne, a nawet wielokrotne uwzględnienie tych samych czynników.

Po identyfikacji zmiennych krytycznych należy przejść do następnej części analizy wrażliwości, tj. badania zmian w saldach środków pieniężnych spowodowanych odchyleniem się zmiennych krytycznych od wartości bazowych. W tym celu należy przeliczyć istniejący model finansowy w poszczególnych warunkach, uwzględniając za każdym razem poszczególne scenariusze makroekonomiczne (podstawowy i pesymistyczny). Przykładowo, dla wybranych kilku czynników ryzyka (tzw. zmiennych krytycznych) należy dokonać dwu lub trzykrotnego

przeliczenia modelu (5 czynników ryzyka razy 2 scenariusze makroekonomiczne). Zmiany wartości tych czynników ryzyka (zmiennych krytycznych) powinny być oparte na znajomości danego sektora i lokalnych warunków rynkowych.

Identyfikacja zmiennych krytycznych i czynników ryzyka – przykład

Zmienna krytyczna	Czynnik ryzyka	Scenariusze makroekonomiczne	
		optymistyczny	Pesymistyczny
Popyt na usługi	10% spadek popytu na usługi w ciągu dwóch lat po zakończeniu realizacji projektu	Niska wrażliwość + komentarz	Wysoka wrażliwość + komentarz
Poziom cen	5% spadek cen w ciągu dwóch lat po zakończeniu realizacji projektu	Niska wrażliwość + komentarz	Wysoka wrażliwość + komentarz
Wartość inwestycji	20% przekroczenie budżetu inwestycji	Niska wrażliwość + komentarz	Wysoka wrażliwość + komentarz
Koszty eksploatacyjne	10% wzrost kosztów eksploatacyjnych	Niska wrażliwość + komentarz	Wysoka wrażliwość + komentarz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, , str. 40.

Powyższy przykład wskazuje na cztery czynniki ryzyka, wymaga zatem ośmiokrotnego przeliczenia modelu w kontekście zachowania trwałości finansowej (w podstawowym i pesymistycznym scenariuszu makroekonomicznym).

Wystarczające jest przeanalizowanie pod kątem płynności finansowej okresu wdrażania projektu oraz pięciu pierwszych lat eksploatacji. Po prostu trudno jest dokonać rzetelnej oceny ryzyka dla następnych lat.

Następnym etapem analizy wrażliwości, może być obliczenie wartości zmiennych krytycznych, dla których wskaźniki typu NPV (finansowe lub ekonomiczne) osiągają wartość zero, a następnie określenie zmiany procentowej tych zmiennych, która taką sytuację wywołuje.

Analiza ryzyka projektu jest badaniem prawdopodobieństwa tego, że projekt wygeneruje określone wyniki, jak również ustalanie najbardziej prawdopodobnego przedziału odchyłeń tych wyników od wartości reprezentującej najbardziej dokładny ich szacunek. Analiza ryzyka daje lepszą podstawę do oceny stopnia ryzykowności określonego projektu indywidualnego lub stosunkowego ryzyka obciążającego alternatywne projekty niż analiza wrażliwości

Analiza wrażliwości projektu mówi tylko o potencjalnych skutkach urzeczywistnienia się zidentyfikowanych czynników ryzyka, bez związków z prawdopodobieństwem ich wystąpienia,

30

czym właśnie zajmuje się analiza ryzyka. W pełnej formie dokonuje się jej poprzez przypisanie krytycznym zmiennym zidentyfikowanym na etapie analizy wrażliwości właściwego rozkładu prawdopodobieństwa i oszacowanie na tej podstawie rozkładu prawdopodobieństwa finansowych i ekonomicznych wskaźników efektywności projektu.

Analizę ryzyka w pełnej formie należy prowadzić tylko wtedy, gdy istnieje możliwość sformułowania prawidłowych wniosków, co do rozkładu prawdopodobieństwa zmiennych krytycznych. Podejście takie wymaga wiedzy dotyczącej typów rozkładów prawdopodobieństwa różnych czynników ryzyka i parametrów tych rozkładów, takich jak średnia, odchylenie standardowe, itp. Z reguły dane te nie są dostępne. Dla projektów składanych w ramach RPO za wystarczającą uznaje się jakościową ocenę ryzyka, która ogranicza się do przypisania do każdego ze zidentyfikowanych w analizie wrażliwości czynników ryzyka jednej z trzech kategorii prawdopodobieństwa: niskie, średnie, wysokie. Ponadto należy opisać okoliczności, które spowodują wystąpienie określonej sytuacji.

W punkcie powinna znaleźć się dokładna odpowiedź na pytanie **z jakiego rodzaju ryzykiem wiąże się eksploatacja zrealizowanego projektu oraz jak wrażliwa jest efektywność projektu na zmiany poszczególnych parametrów.**

Analiza ryzyka – przykładowy układ

Czynnik ryzyka	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Komentarz
10% spadek popytu na usługi w ciągu dwóch lat po zakończeniu realizacji projektu	średnie	...
5% spadek cen w ciągu dwóch lat po zakończeniu realizacji projektu	Niskie	...
20% przekroczenie budżetu inwestycji	średnie	...
10% wzrost kosztów eksploatacyjnych	wysokie	...

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Wytyczne w zakresie wybranych zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych, w tym projektów generujących dochód, Minister Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 19.09.2007 r., str. 41.

IV. Wykonalność instytucjonalno-prawna projektu

IV.1. Analiza instytucjonalna

do 2 stron

W punkcie tym należy przedstawić podstawowe informacje nt. statusu prawnego Beneficjenta (forma prawna, dokumenty regulujące jego funkcjonowanie), partnerów, instytucji zaangażowanych w realizację projektu (status prawny, charakter zaangażowania), podmiotu zarządzającego (o ile jest to inny podmiot niż Beneficjent). Należy szczegółowo opisać kto jest odpowiedzialny za realizację poszczególnych elementów projektu i jaka jest jego rola. W prosty sposób trzeba także opisać plan wdrożenia projektu. Czy zakłada się zaangażowanie instytucji zewnętrznych np. inżyniera kontraktu do wzmocnienia potencjału organizacyjnego. Należy opisać doświadczenie Beneficjenta, innych instytucji oraz osób zaangażowanych we wdrażanie projektu.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **czy Beneficjent posiada zdolność organizacyjną do wdrożenia projektu.**

IV.2. Komplementarność projektu z innymi działaniami

do 2 stron

Istotnym elementem analizy są działania komplementarne. Dotyczy to zarówno powiązań z projektami realizowanymi ze środków unijnych, jak i krajowych, czy innych, które w jakikolwiek sposób są komplementarne z proponowanym projektem lub mogą mieć wpływ na jego realizację. Wnioskowany projekt może stanowić element szerszego przedsięwzięcia, może kontynuować inwestycję już w części zrealizowaną lub stanowić etap poprzedzający dalsze działania. Należy odnieść się przede wszystkim do działań już zrealizowanych bądź będących w trakcie realizacji na terenie Beneficjenta oraz w bezpośrednim jego otoczeniu. Istotne jest wyjaśnienie związku logicznego pomiędzy przedsięwzięciami, określenie, co się stanie z powiązanymi projektami, jeśli zgłaszana inwestycja nie otrzyma dofinansowania. Należy uwzględnić projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, na które zostały zawarte umowy o dofinansowanie (wymagane jest podanie numeru umowy).

W odniesieniu do każdego powiązanego projektu należy ponadto określić:

- a. tytuł projektu,
- b. beneficjenta,
- c. zakres projektu,
- d. okres realizacji,
- e. wartość projektu,

- f. źródła finansowania,
- g. miejsce realizacji,
- h. charakter powiązania z projektem zgłaszanym do dofinansowania.

Szczególnie przy inwestycjach w branżach sieciowych (telekomunikacja, transport, kanalizacja, itp) pożądane jest przedstawienie projektu w odniesieniu do istniejącej infrastruktury, z którą produkty planowanego przedsięwzięcia mają współpracować. Należy opisać funkcjonalne i rzeczowe powiązania między projektem a pozostałą, istniejącą już, bądź planowaną infrastrukturą.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **czy projekt wykazuje zgodność z realizowaną lokalnie polityką inwestycyjną.**

IV.3. Analiza wykonalności prawnej

do 2 strony

W punkcie tym należy opisać uwarunkowania prawne związane z realizacją projektu. W szczególności należy w tym miejscu przedstawić zestawienie decyzji, uzgodnień, dokumentacji i innych informacji wynikających z unormowań prawnych, przykładowo:

- informacje na temat stanu prawnego gruntów/obiektów gdzie projekt będzie realizowany,
- zgodność z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- pozwolenie na budowę, decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego,
- uzgodnienia konserwatorskie.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **czy projekt wykazuje gotowość prawną do realizacji.**

Analiza pod kątem występowania pomocy publicznej

Jednym z najważniejszych zagadnień związanych z wdrażaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 jest **zapewnienie zgodności podejmowanych przedsięwzięć ze wspólnotowymi regułami dotyczącymi udzielania pomocy publicznej.** W punkcie tym należy zidentyfikować czy projekt podlega zasadom pomocy publicznej na podstawie obowiązujących aktów prawnych wspólnotowych i krajowych oraz wytycznych. W przypadku wpisania się projektu w zakres objęty pomocą publiczną stosuje się poziom dofinansowania określony w danym programie pomocowym. Jeżeli projekt składa się z zadań, spośród których tylko niektóre podlegają zasadom pomocy publicznej należy przedstawić scenariusz dla projektu prezentujący zadania w zależności od tego czy podlegają pomocy publicznej, czy też nie.

Aby wykazać/udowodnić wpływ (lub jego brak) udzielonego wsparcia na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi i zakłócenie (bądź nie) konkurencji na jednolitym rynku europejskim należy przeprowadzić analizę rynku, na który ma wpływ realizacja projektu, jako elementu Studium Wykonalności.

IV.4. Promocja projektu

do 1 strony

Beneficjent realizujący inwestycję współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej (UE) zobowiązany jest zapewnić odpowiednią promocję projektu. Należy przy tym wykorzystać projekt „Wytycznych dla beneficjentów z zakresu promocji projektów realizowanych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013”¹³. Wymagania dotyczące działań promocyjnych zostały określone w następujących dokumentach:

- Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, art. 8 i 9.

Opisując promocję analizowanego projektu należy scharakteryzować planowane działania promocyjne wraz z planowanym budżetem i wykazać ich zgodność z wymogami wynikającymi z wyżej wymienionych dokumentów.

Beneficjent powinien zwrócić uwagę na fakt, że działania promocyjne nie są podejmowane wyłącznie w celu spełnienia wymogów narzuconych przez Komisję Europejską. Promocja przedsięwzięcia pomaga dotrzeć z informacją o projekcie do beneficjentów ostatecznych, czyli do osób, które mają korzystać ze zrealizowanej inwestycji. Jest to szczególnie istotne, kiedy liczba korzystających osób jest podana jako jeden ze wskaźników rezultatu projektu, a nieosiągnięcie zaplanowanej wartości wskaźnika może oznaczać niezrealizowanie celów projektu.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **czy przewiduje się wymagane formy promocji projektu?**

¹³ www.fundusze.kujawsko-pomorskie.pl.

IV.5. Ochrona środowiska

do 3 stron

W tej części Studium wnioskodawca powinien dokonać analizy i wykazać, w jaki sposób projekt:

- przyczynia się do osiągnięcia celu polityki europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju,
- przestrzega zasady działań prewencyjnych, zasady zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska u źródła,
- wpływa na otaczające go środowisko naturalne (na poszczególne komponenty środowiska typu: woda, gleba, powietrze, szata roślinna, krajobraz, człowiek), wpływ powinien zostać scharakteryzowany na etapie realizacji projektu oraz eksploatacji produktów projektu,

Należy określić wpływ przedmiotowego projektu na obszary objęte ochroną prawną (Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.)), w tym w szczególności na obszary wyznaczone w ramach programu Natura 2000, jak również obszary z tzw. *shadow list*.

Obszary Natura 2000 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: <http://natura2000.mos.gov.pl/>

Wnioskodawca powinien dokonać klasyfikacji zadań inwestycyjnych wchodzących w zakres projektu pod kątem wymogów przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Klasyfikacja została określona w:

- ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227),
- Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko (Dz.U. nr 257, poz. 2573 z późn. zm.)
- Dyrektywie Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej klasyfikacji projekt został uznany jako przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, dla którego wymagane jest sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko, należy w tym miejscu przedstawić główne wnioski wynikające z tego dokumentu.

Jeżeli decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia została wydana bez konieczności sporządzania wspomnianego powyżej raportu wnioskodawca powinien ten fakt uzasadnić w sposób nie budzący wątpliwości, odwołując się przy tym do odpowiednich przepisów prawa. W takim wypadku należy również przedstawić stanowisko organów odpowiedzialnych za opiniowanie i uzgodnienie decyzji środowiskowej.

Analiza wykonalności prawnej projektu w zakresie ochrony środowiska musi być spójna z informacjami podanymi w niniejszym studium wykonalności oraz we wniosku o dofinansowanie oraz w pozostałych załącznikach do wniosku.

W punkcie powinna znaleźć się odpowiedź na pytanie **czy projekt wypełnia zasady ochrony środowiska.**

Załączniki:

1. model finansowy w formacie xls.